

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ

[این] کتابی مبارک است که آن را به سوی تو نازل کرده ایم تا در [بارہ] آیات آن بیندیشند و خردمندان پند گیرند سوره مبارکه ص آیه (۲۹)

« لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ خَائِفًا مِنْ سُوءِ الْعَاقِبَةِ لَا يَتَيَقَّنُ الْوُصُولَ إِلَى رِضْوَانِ اللَّهِ حَتَّى يَكُونَ وَقْتُ نَزْعِ رُوحِهِ وَظُهُورِ مَلِكِ الْمَوْتِ لَهُ (بحار الأنوار ج 24 ص 26)؛

مؤمن پیوسته و تا هنگام مرگ و آمدن ملک الموت از سوء عاقبت خود بیمناک است و یقین ندارد که آیا مقام خشنودی و رضای خدا را دریافت خواهد کرد یا نه»

ضرورت و اهمیت ریزی و بودجه بندی

برنامه ریزی و بودجه بندی از آنجایی اهمیت پیدا کرده است، که نوع بشر طی سالیان متمادی به این درک از واقعیت رسید که همواره با محدودیت های فراوان منابع در کسب حداکثر مطلوبیت بوده است. لذا بشر به دنبال راهی بود که از آن طریق بتواند حداکثر مطلوبیت را با صرف حداقل منابع بدست آورد. و این تلاش بشر با تجمیع تجربیات به علم برنامه ریزی و بودجه بندی که همانا تخصیص بهینه (صحیح) منابع محدود به نیازهای نامحدود به منظور کسب حداکثر مطلوبیت است، منتهی گردیده است.

بطور کلی بودجه ریزی یعنی: فرایند تخصیص منابع محدود به نیازهای نامحدود، در راه رسیدن به اهداف مطلوب به نحوی از هر یک از منابع محدود استفاده گردد و با صرف حداقل منابع، حداکثر مطلوبیت حاصل شود.

تعریف بودجه

چون مفهوم بودجه از آغاز پیدایش آن تاکنون تغییر و تحول بسیار یافته است از این رو تعریف جامعی که در برگیرنده تمام مفاهیم آن در دوره های گذشته و زمان حال باشد، کار دشواری است. از آنجاییکه دیدگاهها، نظریه ها و تعاریف **معمولا** زمانمند و مکان محور هستند، در زمان ها و مکان های متفاوت تعاریف متفاوتی از یک مفهوم ارائه می شود. تعریف **بودجه** نیز به عارضه مبتلا شده لذا تعاریف متفاوتی از آن ارائه گردید. به چند نمونه از آنها اشاره می کنیم:

تعریف بودجه طبق کجیخته لغات فارسی یعنی لغت نامه علامه دهخدا

بودجه . [ج] (فرانسوی ، ا) انگاره . دخل و خرج مملکت . مجموع درآمدها و هزینه های یک کشور، یک وزارتخانه ، یک اداره ، یک مؤسسه و یا شخص خاص . صورت برآورد جمع و خرج یک وزارتخانه، یک اداره، یک بنگاه .

برای بودجه تعاریفی از قبیل تعاریف زیر هم ارائه گردید:

✓ بودجه دخل و خرج دولت است.

تعریف بودجه از دیدگاه عمری:

✓ بودجه یک سند مالی است مربوط به درآمدها و هزینه های دولت.

تعریف بودجه از دیدگاه العادسه گانه حاکم بر آنها:

(الف) تعاریفی که بر جنبه سیاسی بودجه تاکید می کنند.

(ب) تعاریفی که بر جنبه اقتصادی و مالی بودجه تاکید می کنند.

(ج) تعاریفی که بر جنبه برنامه‌ای و مدیریتی بودجه تاکید دارند.

تعاریف بودجه (۱)

اولین تعریف قانونی بودجه در ایران:

- اولین تعریف قانونی که از بودجه در نظام حقوقی مالی ایران به عمل آمده است در ماده یک قانون محاسبات عمومی مصوب سال 1289 شمسی است که بودجه را چنین تعریف کرده است:

«بودجه دولت **سندی** است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت معینی در آن پیش بینی و تصویب می گردد. مدت مزبور را سنه مالی می گویند که عبارت از یک سال شمسی است»

دومین تعریف قانونی بودجه در ایران:

ماده ۱۰۱ اول قانون محاسبات عمومی مصوب اسفندماه 1312: بودجه را عبارت از لایحه ۱۰۱ پیش بینی کلیه ۱۰۱ عواید و مخارج است برای مدت یک سال شمسی (سنه مالی) که بتصویب مجلس شورای ملی تعریف نموده است.

تعارف بودجه (۲)

سومین وکالت‌ترین تعریف قانونی بودجه در ایران:

سومین تعریف قانونی مربوط است به ماده 1 قانون محاسبات عمومی کشور مصوب 1366/6/1 مجلس شورای اسلامی: «بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی که منجر به نیل سیاستها و به هدفهای قانونی می‌شود و از سه قسمت به شرح زیر تشکیل می‌شود:

1. بودجه عمومی دولت که شامل اجزای زیر است:

الف). پیش‌بینی دریافت‌ها و منابع تأمین اعتبار که به طور مستقیم و غیرمستقیم در سال مالی قانون بودجه به وسیله دستگاهها از طریق حساب‌های خزانه داری کل اخذ می‌گردد.
ب). پیش‌بینی پرداخت‌هایی که از محل درآمد عمومی یا اختصاصی برای اعتبارات جاری و عمرانی و اختصاصی دستگاههای اجرایی می‌تواند در سال مربوط انجام دهد.

2. بودجه شرکت‌های دولتی و بانک‌ها شامل پیش‌بینی درآمد و سایر منابع تأمین اعتبار.

3. بودجه موسساتی که تحت عنوان غیر از عناوین فوق در بودجه کل کشور منظور می‌شود».

جنبه های سه گانه بودجه

اگر تعاریف ارائه شده از بودجه را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم به **سه** جنبه سیاسی، **مالی** و **برنامه ای** بودجه که جزو ماهیت آن هستند پی می بریم، جنبه سه گانه مذکور تکیه گاه اصلی هر تعریفی از بودجه هستند. منتها هر دسته از تعاریف بودجه به مناسبت شرایط و اوضاع و احوال حاکم، بر اقتصادی و شرایط سیاسی و اجتماعی ممکن است بر یکی از جنبه های **سه** گانه فوق تأکید بیشتری داشته باشند. به دیگر سخن هر نوع بودجه به مفهوم واقعی آن دارای آثار و ابعاد **سیاسی**، **مالی** و **برنامه ای** است و این سه بعد از هم جدا نشدنی و ذاتی بودجه، در همدیگر تأثیر متقابل و مداوم دارند. در مجموع عناصر تشکیل دهنده تعریف بودجه عبارتند از:

1. بودجه برنامه مالی دولت است؛
2. بودجه برای یک سال مالی تهیه می شود؛
3. بودجه پیش بینی آینده است؛
4. بودجه در برگیرنده کل درآمدها و هزینه های دولت در قالب **بودجه عمومی**، **بودجه شرکت های دولتی** و **بودجه سایر موسسات انتفاعی وابسته به دولت** می باشد؛
5. هزینه ها برای نیل به سیاست ها و هدفهای معین و قانونی دولت می باشد؛
6. سندی است که باید به تصویب قوه مقننه برسد و
7. هیچ دولتی بدون داشتن بودجه نمی تواند دست به فعالیتی بزند.

مرحله تهیه و تنظیم پیشنهاد بودجه

مراحل بودجه ریزی در ایران

مراحل بودجه ریزی:

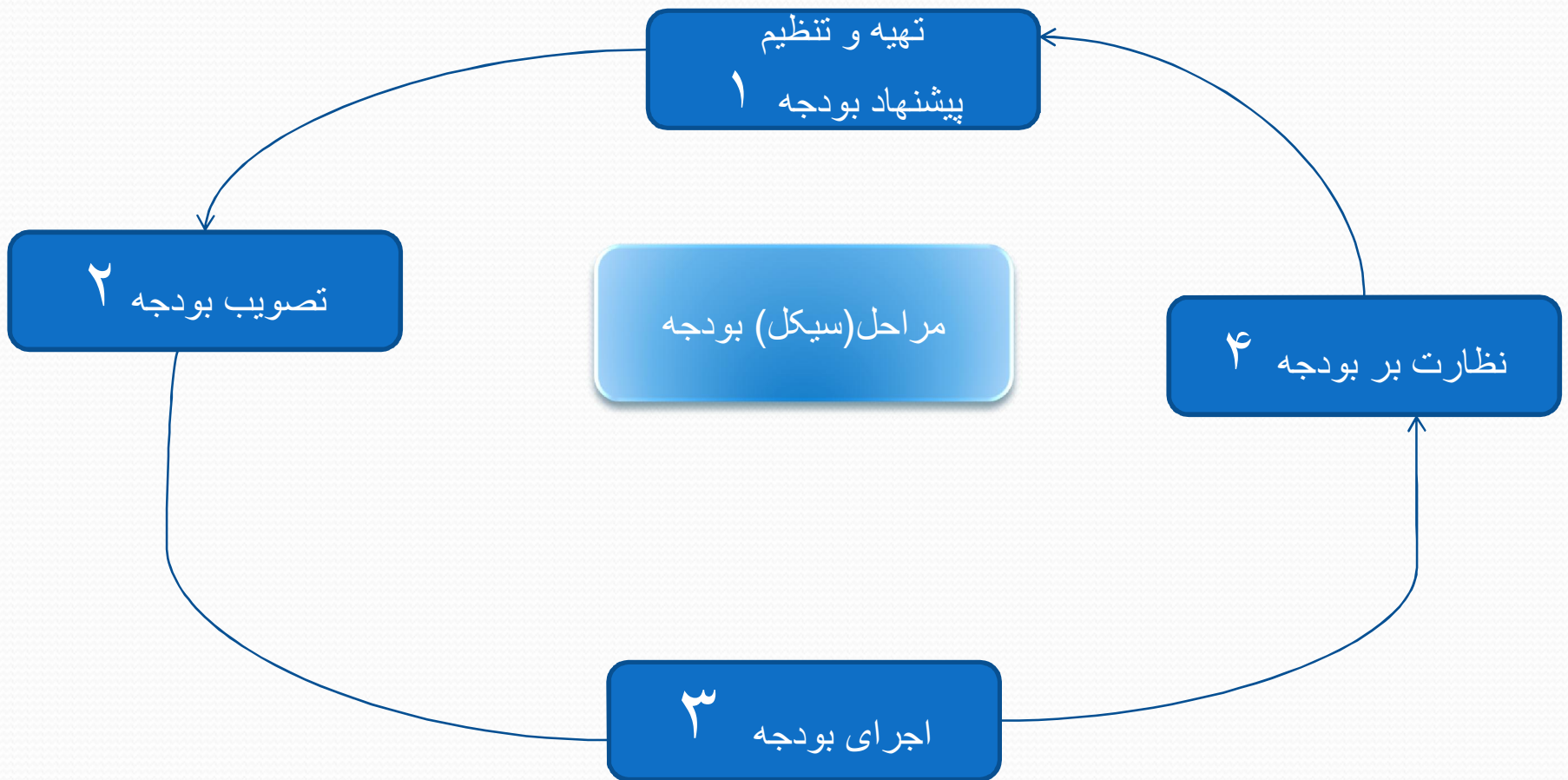
✓ تهیه و تنظیم بودجه

✓ تصویب بودجه

✓ اجرای بودجه

✓ نظارت بر بودجه

✓ مراحل بودجه ریزی:

- مراحل ۱ و ۳ از وظایف قوه مجریه
- مراحل ۲ از وظایف قوه مقننه
- ۴ از وظایف قوا مقننه و قضائیه و مجریه

تهیه و تنظیم بودجه (مرحله تهیه و تنظیم و پیشنهاد لایحه بودجه از مهمترین، اساسی ترین، فنی ترین و تخصصی ترین مراحل فرایند بودجه ریزی است)

اصل یک 126 قانون اساسی:
رئیس جمهور مسئولیت امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور را مستقیماً بر عهده دارد و می تواند اداره آنها را به عهده دیگری بگذارد.

1. تصویب بخشنامه بودجه توسط دولت (شورای اقتصاد) و آن ابلاغ توسط رئیس جمهور به تمام دستگاههای اجرایی

2. تهیه و تنظیم بودجه پیشنهادی در دستگاههای اجرایی و ارسال آن به سازمان برنامه و بودجه کشور

3. بررسی و تایید بودجه های پیشنهادی در ستاد بودجه معاونت های سازمان برنامه و بودجه کشور

4. ارسال بودجه پیشنهادی معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان به دولت (شورای اقتصاد) جهت بررسی و تصویب

6. تقدیم لایحه بودجه مصوب هیأت دولت به مجلس شورای اسلامی

5. تسلیم بودجه نهایی شده در شورای اقتصاد به هیأت وزیران جهت تایید.

این مراحل بنا به استناد اصل 52 قانون اساسی که تهیه و تنظیم بودجه را بر عهده دولت واگذار نموده است صورت می گیرد.

نمونه ابلاغیه بخشنامه بودجه:

بخشنامه بودجه سال 1399 کل کشور شماره 84432 مورخ 7/7/1398 رییس جمهور

به کلیه دستگاه‌های اجرایی

بدین وسیله بخشنامه بودجه سال 1399 به شرح پیوست ابلاغ می‌شود. کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (5) قانون مدیریت خدمات کشوری مکلف هستند در چارچوب جهت‌گیری‌ها و سیاست‌های مندرج در این بخشنامه و ضوابط مالی و دستورالعمل‌های جامع بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، سند اجرایی بودجه خود را با هماهنگی دستگاه سیاست‌گذار مطابق زمان‌بندی و در سقف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای (به تفکیک امور و فصول) به سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه کنند.

لایحه بودجه سال 1399 کل کشور در محورهای «درآمدزایی پایدار، هزینه کردکارا، ثبات در اقتصاد، توسعه و عدالت و اصلاحات نهادی نظام بودجه‌ریزی» و با رویکردهای «رشد بلندمدت، ثبات‌سازی کوتاه‌مدت، پیشرفت متوازن و فراگیر و اصلاح ساختار دولت» تدوین شود.

با توجه به شرایط اقتصاد کلان کشور در سال آینده، لازم است دستگاه‌های اجرایی در جهت تسریع در اجرای اصلاح ساختار بودجه و تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، بودجه پیشنهادی خود را با رعایت انضباط مالی و حذف فرآیندها و هزینه‌های غیرضرور، ارتقای بهره‌وری، رفع عوامل مخل رشد اقتصادی، بهبود فضای کسب و کار، شناسایی و عملیاتی کردن راهکارهای افزایش منابع عمومی ارائه کنند.

همچنین کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (5) قانون مدیریت خدمات کشوری مکلف هستند در چارچوب جهت‌گیری‌ها و سیاست‌های مندرج در این بخشنامه و ضوابط مالی و دستورالعمل‌های جامع بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، سند اجرایی بودجه خود را با هماهنگی دستگاه سیاست‌گذار مطابق زمان‌بندی و در سقف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای (به تفکیک امور و فصول) به سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه نمایند.

سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است در صورت عدم دریافت سند اجرایی بودجه هر یک از دستگاه‌های اجرایی، رأساً نسبت به تنظیم سند اجرایی سال 1399 آن دستگاه اقدام کند. مسئولیت ارائه بودجه پیشنهادی در قالب دستورالعمل‌های بودجه از سوی دستگاه‌های اجرایی بر عهده بالاترین مقام دستگاه خواهد بود.

حسن روحانی - رییس جمهور

ساختار بخشنامه های بودجه

یک بخشنامه بودجه همیشه از یک ساختاری کلی پیروی می کند. برای نمونه بخشنامه بودجه 1399 را مورد بررسی قرار می دهیم که شامل ساختارهای ذیل هست.

(1). مقدمه و تبیین شرایط اقتصاد کلان

(2). رویکردهای کلان بودجه سال 1399

(3). رویکردهای اجرایی بودجه

مقدمه و تبیین شرایط اقتصاد کلان (۱)

۱۳۹۸ یکی از خطرناک‌ترین برهه‌های تاریخی در اقتصاد ایران است. سخت‌ترین تحریم‌های ظالمانه علیه کشور وضع شد. کاهش شدید صادرات نفت و میعانات گازی و بالتبع منابع حاصل از آن‌ها یکی از مهمترین عوامل نوسانات شدید ارزی در کشور شد. افزایش سطح عمومی قیمت‌ها که از میانه سال ۱۳۹۷ آغاز شد، در کنار کاهش رشد اقتصادی، دولت و ملت را با چالش‌های جدی اقتصادی مواجه کرد. تدبیر دولت مردان همراه با اتحاد و همدلی مردم توانست بودجه سال ۱۳۹۷ را بدون کسری به پایان برساند. نوسانات نرخ ارزی را متوقف کند و شتاب تورم بکاهد و بخشی از کاهش ارزش پول ملی را جبران کند. به رغم همه تلاش‌ها، شرایط اقتصادی موجود با وضعیت مطلوب و در تراز اهداف جمهوری اسلامی ایران فاصله دارد. با وجود دشواری‌ها اتخاذ تدابیر مناسب در راستای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی می‌تواند تهدیدهای موجود را به فرصت تاریخی برای محقق کردن ظرفیت‌های بالقوه اقتصادی ایران مبدل کند. تجربه بشری در حوزه اقتصادی نشان داده گاه ملت‌ها در بزنگاه‌های تاریخی و در مواجهه با واقعیات نه تنها بر چالش‌ها فائق آمده‌اند، بلکه اشتباهات اقتصادی گذشترا اصلاح و مسیر جدیدی از آینده را برای خود و نسل‌های بعدی به تصویر کشیده‌اند.

مقدمه و تبیین شرایط اقتصاد کلان (۲)

دولت با پیش‌بینی رکود تورمی بودجه سال 1397 را بگونه‌ای مدیریت کرد که پرداخت به موقع یارانه نقدی (با حفظ تراز بودن حساب هدفمندی) میسر شد و در کنار آن نسبت به پرداخت‌هایی برای حمایت از مردم، به خصوص اقشار ضعیف اقدام کرد. همچنین دولت پرداخت حمایتی خود برای پوشش کسری صندوق‌های بازنشستگی را به طور کامل انجام داد. نسبت به تامین امنیت غذایی و دارویی با تامین ذخایر استراتژیک اهتمام ورزید و تمام تعهدات مالی ناشی از سررسید اوراق خود را به موقع تامین و پرداخت نمود. این اقدامات در حال انجام گرفت که به رغم داشتن مجوز برای استفاده از سهم صندوق توسعه ملی از این کار اجتناب کرد تا بتواند منابع لازم را برای پوشش تکانه‌های احتمالی آتی ذخیره نمایند.

در سال 1398 نیز دولت با کاهش هزینه‌ها و افزایش منابع درآمدی در تلاش است که نسبت به تخصیص کامل هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر اقدام کند، امنیت غذایی و دارویی مردم را تضمین نماید سیاست‌های حمایتی و برنامه‌های مقابله با فقر مطلق را استمرار بخشد، با اجرای برنامه‌های تولیدی به اشتغال مولد به اجرای تبصره 18 چالش‌های اشتغال ناشی از شرایط رکودی را مدیریت کند و در عین حال منابع و مصارف به خود را به شیوه تنظیم نماید که تامین بودجه از طریق استقراض از نظام بانکی بی‌نیاز باشد.

مقدمه و تبیین شرایط اقتصاد کلان (۳)

اگرچه آسیب های بلند مدت مانند ناترازی مزمن بودجه ای، ناپایداری درآمدهای، دولت اتکای اقتصاد و منابع نفتی، نرخ بیکاری دو رقمی، عدم رقابت پذیری به استمرار بعضی از انحصارات، انباشت بدهی دولت، انباشت تسهیلات غیر جاری در شبکه بانکی، ناترازی بلندمدت صندوق های بازنشستگی، تهدید محیط زیست، فقر و نابرابری که همواره در اقتصاد ایران نمایان بوده، اما این آسیب ها در شرایط تحریمی تشدید می شدند، به همین منظور دولت برای مهار شرایط نامطلوب وارد فاز اصلاحات اقتصادی شد و با اتکاء به فرمان مقام معظم رهبری (مدظله العالی) اقدام به تدوین برنامه های اصلاحات ساختاری بودجه و نظام بانکی نمود. تا در کنار اقدامات جاری با طراحی و اجرای اصلاحات ساختاری بودجه آسیب های همیشگی و تهدیدات فعلی فراروی اقتصاد را مبدل به فرصتی برای اصلاحات بخش قابل توجهی از آسیب های تاریخی بودجه و اقتصاد نماید.

کلیات بخشنامه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

لایحه بودجه سال 1399 در چارچوب برنامه کلی اصلاح ساختار بودجه در چهار محور

✓ درآمذزایی پایدار،

✓ هزینه کرد کارآ،

✓ ثبات در اقتصاد، توسعه و عدالت و

✓ اصلاحات نهادی نظام بودجه ریزی.

و **چهار** رویکرد مهم تدوین شده است.

رویکردهای چهارگانه. ششم بودجه ۱۳۹۹ (۱)

الف). رشد بلندمدت، ثبات‌سازی کوتاه‌مدت، پیشرفت متوازن و فراگیر و اصلاح ساختار دولت.

در بخش رویکرد بلندمدت بودجه، احیای رشد بلندمدت تولید ناخالص داخلی، اصلاح نظام یارانه پنهان انرژی، اصلاح نظام مالیاتی (دو بسته از برنامه درآمذزایی پایدار اصلاحات ساختاری بودجه) به منظور احیای رشد اقتصادی بلندمدت، و کاهش یارانه پنهان حامل‌های انرژی، پوشش ناترازی بودجه، تقویت منابع حمایت از خانوارهای نیازمند و بنگاه‌ها در قالب مد نظر قرار سیاست گذاران قرار گرفت.

ب). ثبات‌سازی اقتصاد از طریق افزایش تاب‌آوری

رویکرد کوتاه‌مدت بودجه، مبنی بر ثبات‌سازی اقتصاد از طریق افزایش تاب‌آوری و اصلاحات ساختاری است. از آنجا که اقتصاد ایران در سال 1397 برای دومین بار از سال 1391 بر اثر اعمال تحریم‌های اقتصادی و به‌خصوص محدودیت در فروش نفت و نوسانات ارزی دچار رشد منفی همراه با تورم شد. لذا برای جلوگیری از تکرار رکود تورمی و افزایش تاب‌آوری اقتصاد، اصلاحات ساختاری بودجه در دستور کار قرار گرفت.

رویکردهای چهارگانه بخشنامه بودجه ۱۳۹۹ (۲)

ج. رویکرد پیشرفت متوازن و فراگیر در بودجه

به رغم اولویت سیاست‌های حمایتی در اهداف اسناد بالادستی کشور که در بودجه‌های سنواتی گذشته متبلور شده، ضعف استفاده از ابزارهای مناسب در سیاست‌گذاری مانع جدی تحقق بهینه این اهداف بوده است. از برنامه نظام مالیاتی با استفاده از اطلاعات خرده-داده نسبتبه منظور پیاده‌سازی ساختار نوین مالیاتی و تجمیع اطلاعات اشخاص در قالب مجموع درآمد خانوار استفاد خواهد. یکی دیگر از اهداف این رویکرد افزایش نرخ موثر مالیاتی بر دهک‌های بالای درآمدی، نسبت به افزایش نرخ مالیات بر کالا و خدمات همراه با کاهش مالیات بر درآمد شرکت‌ها، اصلاح پله‌های نرخ مالیات بر حقوق و اعمال مالیات عایدی سرمایه اعم از املاک و مستغلات در یک ساختار اظهارنامه‌ای است.

د. رویکرد اصلاح ساختار دولت در بودجه (حکمرانی کارآمد)

به منظور اصلاح ساختار بودجه علاوه بر اقدامات اجرایی که در بخش سوم این بخشنامه بیان می‌شود، اجرای بسته مدیریت و مولدسازی دارایی‌های دولت، یکی از راهکارهای کلان در جهت ارتقای کیفیت حکمرانی است. به این منظور در قالب یک مدیریت واحد و متمرکز ذیل وزارت امور اقتصادی و دارایی دستگاه‌ها باید نسبت به اجاره، بهادارسازی یا مولدسازی املاک مازاد اقدام کنند. همچنین لازم است ساختار نوین مشارکت عمومی-خصوصی در بودجه سال آینده پیاده‌سازی شود.

ویژگیهای بخشنامه بودجه 1399 کل کشور (1)

الف). افزایش 15 درصدی دستمزد کارکنان دولت

سازمان برنامه و بودجه، در پیوست مالی بخشنامه بودجه، ضوابط مالی ناظر بر تنظیم لایحه بودجه سال 1399 و پیش‌بینی 1400 را منتشر کرده است یکی از مهم‌ترین بخش‌های این گزارش بودجه هزینه‌ای است که مربوط به افزایش حقوق دستگاه‌های سیاست‌گذار عنوان شده است. در بند دوم، خطاب به دستگاه‌های سیاست‌گذار و مجری، عنوان شده که افزایش ضریب ریالی حقوق به‌طور متوسط پانزده (15) درصد لحاظ شده است. رقم قطعی ضریب به تصویب هیات‌وزیران خواهد رسید.

ب). سقف اضافه کار و رشد رقم عیدی سال 1399

سقف اعتبار مربوط به سرانه اضافه کار کارکنان را در بودجه سال 1399 حداکثر معادل اعتبار سرانه اضافه کار 1398 پیش‌بینی شده است. مبلغ عیدی نیز در بودجه سال 1399 معادل با یک میلیون و 200 هزار تومان پیش‌بینی شده که البته مبلغ قطعی پاداش پایان سال به تصویب هیات وزیران خواهد رسید. این رقم در سال 1398 به میزان یک میلیون و 78 هزار تومان لحاظ شده بود.

ج). حق ماموریت و حقوق و مزایا و سرانه کمک‌های رفاهی

همچنین در این بخشنامه، اعتبار ماموریت داخلی و خارجی، کارکنان را حداکثر معادل پیش‌بینی عملکرد سرانه اعتبار سال 1398، پیش‌بینی کرده است. مشابه این موضوع اعتبار سرانه کمک‌های رفاهی را حداکثر معادل اعتبار سرانه سال 1398 و پاداش یک ماهه معادل یک ماه حقوق و مزایای کارکنان را از محل صرفه‌جویی اعتبارات پیش‌بینی کرده است.

ویژگیهای بخشنامه بودجه ۱۳۹۹ کل کشور (۲)

د. تاکید بر اجرای بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد

در بند دهم بودجه هزینه‌ای عنوان شده که تمامی دستگاه‌های مجری به منظور پیش‌بینی اعتبارات خود **موظفند** بر مبنای بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد ضمن تعیین اهداف و وظایف قانونی خود نسبت به محاسبه قیمت تمام شده، خروجی‌هایی که از سامانه هزینه‌یابی استخراج می‌شود، اقدام کرده و براساس ضوابط و دستورالعمل‌های صادرشده نتایج خود را براساس برنامه زمان‌بندی تدوین لایحه و پس از تایید دستگاه سیاست‌گذار برای سازمان برنامه و بودجه ارسال کند.

ه. تفکیک دستگاه‌های مجری و سیاست‌گذار

در این بودجه امسال یک تغییر قابل توجهی به وجود آمد که در آن وظایف دستگاه مجری و سیاست‌گذار از هم تفکیک شد. به عنوان مثال در هر برنامه یک دستگاه سیاست‌گذار معرفی شد. و ذیل آن دستگاه‌های مجری نیز دسته‌بندی شدند. به همین دلیل، وظیفه نظارت نمایندگان مجلس راحت‌تر خواهد شد. در این شرایط با توجه به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، دستگاه‌های مجری موظفند نسبت به تعیین مأموریت‌ها و وظایف مرتبط با پیاده‌سازی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و پیش‌بینی اعتبارات لازم در سقف اعتبارات در سند اجرایی اقدام کنند. دستگاه‌های سیاست‌گذار نیز **موظفند**، پس از بررسی و تایید مأموریت‌ها، وظایف و اعتبارات مورد نیاز اعلام شده توسط دستگاه مجری به منظور پیاده‌سازی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، فهرستی از کلیه موارد تایید شده را به طور مجزا به دبیرخانه ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی ارسال کنند.

و. تاکید بر ذی‌نفع نهایی

در بخشنامه بودجه سال 1399 باید **ذی‌نفع نهایی** برنامه مشخص شود. براساس تعریف، ذی‌نفعان نهایی یک برنامه در بودجه اشخاص حقیقی یا حقوقی خارج از دستگاه اجرایی هستند که بر مبنای قوانین و مقررات، دولت در قبال آنها متعهد به ارائه کالا یا خدمت است. در این بخشنامه تاکید شده که برای هزینه لازم است که ذی‌نفع نهایی هزینه‌ها مشخص شود که می‌تواند گامی مهمی برای افزایش شفافیت باشد.

پیوست های بخشنامه بودجه ۱۳۹۹

1. برنامه زمان بندی تهیه و تنظیم لایحه بودجه سال 1399 کل کشور
2. ضوابط مالی ناظر بر تهیه و تنظیم بودجه سال 1399 کل کشور
3. دستورالعمل تهیه و تنظیم "سند اجرایی بودجه" دستگاه های اجرایی بودجه و فهرست دستگاه های سیاست گذار
4. دستورالعمل جامع بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد در چارچوب برنامه عملیاتی دو ساله
5. دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
6. دستورالعمل کمیته بازبینی هزینه ها
7. سقف اعتبارات هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای بر حسب امور، فصول

مرحله
تصویب بودجه در مجلس

مراحل تصویب بودجه در مجلس

✓ بررسی توسط نمایندگان

✓ بررسی کمیسیون های تخصصی مجلس

✓ بررسی در کمیسیون تلفیق

✓ بررسی در صحن علنی مجلس

مراحل تصویب بودجه

(1). ارجاع لایحه بودجه به کمیسیون های تخصصی

(2). ارجاع لایحه بودجه به کمیسیون تلفیق برای رسیدگی نهایی

کمیسیون تلفیق مرکب از کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات و دو نماینده از هر کمیسیون های تخصصی است.

(3). ارسال مصوبه کمیسیون تلفیق به صحن علنی مجلس

(4). ارسال لایحه مصوب مجلس به شورای نگهبان قانون اساسی (طبق اصل 94)

(5). ابلاغ قانون بودجه به دولت (قوه مجریه).

این مراحل بنا به استناد اصل 52 قانون اساسی مرحله تصویب بودجه بر عهده مجلس (قوه مقننه) است.

مراحل عکاز تصویب بودجه در مجلس (۱)

اصلاح ماده (۱۸۶) قانون آئین نامه داخلی

ماده واحده: متن زیر جایگزین ماده (۱۸۶) آیین نامه داخلی مجلس می شود:

ماده ۱۸۶ دولت موظف است لایحه بودجه سالانه کل کشور را طبق قوانین مصوب و **صرفاً** احکام بودجه ای حداکثر تا **پانزدهم آذرماه** هر سال به مجلس تسلیم نماید. چنانچه مجلس در پانزدهم آذرماه جلسه رسمی نداشته باشد در جلسه قبل از آن لایحه بودجه تقدیم مجلس خواهد شد. نحوه رسیدگی به **لایحه بودجه یک شوری** و به ترتیب زیر است:

۱. نمایندگان مجلس از زمان چاپ و توزیع لایحه بودجه سالانه کل کشور و پیوست ها و سوابق آن **طی ده روز کاری غیر از ایام تعطیل مجلس** پیشنهادهای خود را به کمیسیون های مجلس **غیر** از کمیسیون های تحقیق و تدوین آیین نامه تقدیم می نمایند.

۲. کمیسیون ها با رسیدگی به پیشنهادها نمایندگان مصوبات خود را تا **ده روز کاری** پس از پایان مهلت نمایندگان غیر از ایام تعطیل مجلس به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات تحویل می دهند.

۳. کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات **موظف** است پس از دریافت گزارش کمیسیون ها طی **حداکثر پانزده روز کاری** با هریک از کمیسیون ها و به تعداد اعضای آنها از کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات جلسه مشترک تشکیل دهد (جلسه با حضور حداقل نصف اعضای کمیسیون مشترک رسمیت می یابد.) و به پیشنهادها هر دو کمیسیون و اعضاء در موارد ارجاعی رسیدگی و تصمیم گیری نماید. هیأت رئیسه کمیسیون های مشترک شامل یک رئیس، یک نائب رئیس و دو دبیر خواهند بود که حداقل دو عضو آن غیر از اعضای کمیسیون برنامه و بودجه خواهند بود.

مراحل عکاز تصویب بودجه در مجلس (۲)

4. چنانچه برخی از مصوبات کمیسیون های مشترک مغایرت در متن یا **مازاد** بر منابع باشد و نیاز به حذف یا تلفیق آنها باشد با مسؤولیت یکی از نواب رئیس مجلس به انتخاب هیأت رئیسه مجلس و با حضور رؤسای کمیسیون ها جلساتی تشکیل و **حداکثر طی پنج روز کاری** گزارش تلفیقی خود را به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات ارائه می نماید. (اعضای مذکور از بین خود یک نایب رئیس و یک دبیر انتخاب می نمایند).

5. کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات موظف است حداکثر طی **سه روز کاری** مصوبات کمیسیون های مشترک و مصوبات موضوع بند چهار را جهت طرح در جلسه رسمی مجلس به هیأت رئیسه مجلس ارائه نماید.

6. در جلسه رسمی مجلس پس از تصویب کلیات **ابتدا به درآمدها** در ماده **واحد** و تبصره ها و اجزا و جداول پیوست لایحه رسیدگی و سقف آن به تصویب مجلس می رسد پس از آن **پیشنهادهای هزینه ای** رسیدگی می شود.

تبصره 1. در جلسات رسمی مجلس پیشنهادهای هزینه ای دارای منبع مشخص و غیر از سرجمع قابل طرح است.

تبصره 2. در جلسات رسمی مجلس پیشنهادهای غیربودجه ای یا مغایر با قانون برنامه توسعه یا سایر قوانین با تشخیص رئیس جلسه قابل طرح نمی باشد.

تبصره 3. نحوه رسیدگی به لایحه و لایحه اصلاحیه بودجه مطابق احکام این ماده خواهد بود و سایر مواردی که در این ماده پیش بینی نشده است طبق مقررات معمول در این آیین نامه خواهد بود.

تبصره 4. در صورت عدم تصویب کلیات لایحه بودجه در جلسه رسمی مجلس فقط برای یک بار موضوع به ترکیب موضوع بند (4) این ماده ارجاع می شود تا ظرف سه روز کاری گزارش اصلاحیه خود را به مجلس ارائه نمایند.

تبصره 5. این قانون از تاریخ تصویب لازم الاجراء است و ماده (45) آیین نامه داخلی حذف می شود.

ترکیب اعضاء کمیسیون تلفیق بودجه:

قبلا مطابق با بند 213 آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی «به منظور تنظیم اصول و مفاد برنامه‌های توسعه و لوایح بودجه کل کشور و ایجاد هماهنگی بین کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی، پس از تقدیم لایحه مربوط توسط دولت به مجلس، کمیسیون تلفیق مرکب از اعضای ذیل تشکیل می‌گردد:

✓ کلیه اعضای کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات.

✓ دو نفر از هر یک از کمیسیون‌های دیگر (غیر از کمیسیون‌های تحقیق و تدوین آئین نامه داخلی مجلس).

مأموریت این کمیسیون تا تصویب نهایی قانون برنامه توسعه یا لایحه بودجه سالانه کل کشور ادامه می‌یابد.

تبصره). کمیسیون تلفیق با حضور اکثریت مطلق اعضاء رسمیت می‌یابد.

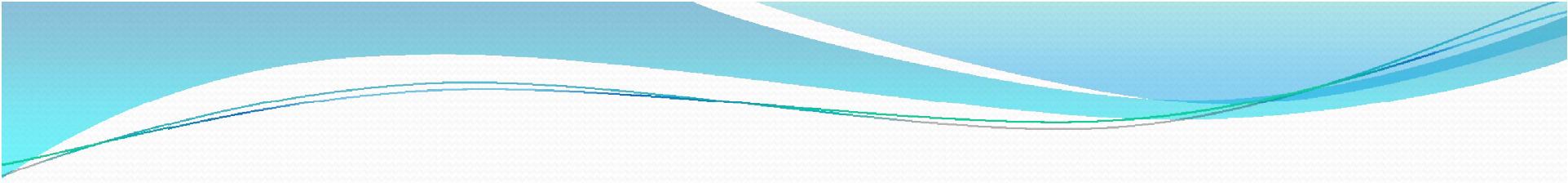
بر اساس اصلاحیه مصوبه مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی روز شنبه (24 اسفند 92) ماده 45 آیین نامه داخلی مجلس که در آن ترکیب اعضای کمیسیون تلفیق در زمان بررسی لایحه بودجه سالانه تغییر کرده است اصلاح شد، که بر اساس آن این کمیسیون از سال 1392 در زمان بررسی لایحه بودجه سالانه با حضور 9 نفر از کمیسیون برنامه و بودجه و 3 نفر از سایر کمیسیون‌های تخصصی قبل از رسیدگی به این لایحه در صحن علنی به بررسی لایحه بودجه می‌پردازد.

وظایف کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات:

- ماده 39).** کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات برای انجام وظایف محوله در محدوده برنامه، بودجه، نظارت برنامه و بودجه و دیوان محاسبات و امور مالی مجلس و آمار و خدمات عمومی فنی مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.
- تبصره).** کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات علاوه بر انجام وظایف تخصصی در ماده (33) و این ماده موظف است نسبت به امور زیر اقدام نماید:
- 1).** نظارت و مراقبت بر اجرای مقررات بودجه و امور مالی مجلس و نحوه هزینه کردن آن.
 - 2).** رسیدگی به عملکرد بودجه سالیانه مجلس و ارائه گزارش آن حداکثر تا پایان شهریورماه سال بعد. این گزارش جهت اطلاع نمایندگان چاپ می گردد.
 - 3).** بازرسی و رسیدگی دقیق و نظارت در مورد کلیه اموال و اشیاء منقول و غیرمنقول مجلس شورای اسلامی و ارائه گزارش سالیانه جهت چاپ و توزیع بین نمایندگان.

مرحله اجرائی بودجه

طبقه بندی عملیات
در بودجه ایران

طبقه بندی عملیات در بودجه ایران

● طبقه بندی عملیات در کشور ما از سال 1343 پس از به وجود آمدن بودجه برنامه ای و عملیاتی مرسوم شده و در حال حاضر کلیه جوانبی که باید در یک طبقه بندی عملیاتی رعایت شود مورد توجه قرار گرفته است. اصول اساسی طبقه بندی عملیات در بودجه ایران به شرح زیر است:

● طبقه بندی عملیات در بودجه فقط در برگیرنده آن دسته از وظایف و عملیات و اعتبارات دولت است که به طور مستقیم یا غیر مستقیم توسط وزارتخانه ها و موسسات دولتی انجام می شوند.

در طبقه بندی فعلی دولت ایران کلیه عملیات و وظایف دولت به چند امور و هر یک از امور به چند فصل و هر فصل به چند برنامه و هر برنامه به چندین فعالیت (جار) یا طرح و پروژه تقسیم شده است.

امور:

امور اولین بخش از طبقه بندی کارهای دولت می باشد و عبارت از مجموع چند فصل مرتبط از وظایف عمومی دولت است و یا امور مجموعه ای از کوشش های سازمان یافته همگن است که بخش عمده و قابل ملاحظه ای از وظایف دولت را در بر می گیرند. در آخرین طبقه عملیاتی فعالیت های عمومی دولت در 10 امور به شرح ذیل طبقه بندی شده است.

- (1). امور خدمات عمومی،
- (2). امور دفاعی و امنیتی،
- (3). امور قضایی،
- (4). امور اقتصادی،
- (5). امور محیط زیست،
- (6). امور مسکن، عمران شهری و روستایی،
- (7). امور سلامت،
- (8). امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری،
- (9). امور آموزش و پژوهش و
- (10). امور رفاه اجتماعی.

فصل (1)

فصل عبارت از مجموعه وظایف مشخصی است که حاوی برنامه های مرتبط با هم بوده و برنامه ریزی دراز مدت و میان مدت برای نیل به اهداف اساسی در قالب آن انجام می گیرد و یا مجموعه ای از کوشش های سازمان یافته دولت است که خدمات معینی را برای جامعه انجام می دهد. در آخرین طبقه عملیاتی فعالیت های عمومی دولت در 46 فصل به شرح ذیل طبقه بندی شده است.

- (1). فصل قانونگذاری،
- (2). فصل اداره امور عمومی،
- (3). فصل خدمات مالی و مالیاتی،
- (4). فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی،
- (5). فصل دفاع،
- (6). فصل حفظ نظم و امنیت عمومی،
- (7). فصل تحقیق و توسعه در امور دفاعی و امنیتی،
- (8). فصل اداره امور قضایی،
- (9). فصل تحقیق و توسعه در امور قضایی،
- (10). فصل انرژی،
- (11). فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات،
- (12). فصل حمل و نقل،
- (13). فصل صنعت و معدن،
- (14). فصل بازرگانی،
- (15). فصل کشاورزی و منابع طبیعی،
- (16). فصل منابع آب،

فصل (2)

- (17). فصل روابط کار،
- (18). فصل تعاون،
- (19). فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی،
- (20). فصل کاهش آلودگی،
- (21). فصل حفاظت از گونه های زیستی،
- (22). فصل تحقیق و توسعه در امور محیط زیست،
- (23). فصل مسکن،
- (24). فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری،
- (25). فصل آب و فاضلاب،
- (26). فصل تحقیق و توسعه در امور مسکن، عمران شهری و روستایی،
- (27). فصل بهداشت،
- (28). فصل درمان،
- (29). فصل تحقیق و توسعه در امور سلامت،
- (30). فصل دین و مذهب،
- (31). فصل ورزش و تفریحات،
- (32). فصل فرهنگ و هنر،
- (33). فصل میراث فرهنگی،
- (34). فصل رسانه،
- (35). فصل گردشگری،
- (36). فصل صنایع دستی،
- (37). فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری،
- (38). فصل آموزش و پرورش عمومی،
- (39). فصل آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی،
- (40). فصل آموزش عالی،
- (41). فصل پژوهشهای پایه ای،
- (42). فصل پژوهشهای توسعه ای،
- (43). فصل تحقیق و توسعه در امور آموزش و پژوهش،
- (44). فصل امداد و نجات،
- (45). فصل بیمه های اجتماعی و
- (46). فصل حمایتی.

برنامه

برنامه عبارت است از گروه کلی عملیات در داخل هر فصل که دارای حاصل کار مشخص است و بوسیله یک وزارتخانه یا موسسه دولتی انجام می یابد. برنامه **بالا ترین** سطح طبقه بندی کارهای اجرایی یک دستگاه برای انجام مسوولیت هایی است که در داخل یک وظیفه به آن محول شده است. هر برنامه حدود کارهایی را که به منظور نیل به اهداف دستگاه صورت گرفته و منجر به تولید کالا یا ارائه خدمات می شود معین می کند. مانند برنامه **هواشناسی**، **برنامه آموزش قبل از دبستان**، **برنامه گسترش فرهنگ و هنر**. کمال مطلوب در تعیین و انتخاب یک برنامه آن است که حاصل کار قابل تشخیص و اندازه گیری باشد. بدیهی است که حاصل و نتیجه کار بعضی از برنامه ها به روشنی قابل تشخیص و اندازه گیری است. در حالیکه نتیجه کار در برنامه ای دیگر ممکن است به سادگی قابل ارزیابی و تشخیص نباشد. مثلاً حاصل کار یک برنامه آموزش ابتدایی با توجه به میزان کار انجام شده یعنی تعداد دانش آموزانی که آموزش این دوره را به پایان رسانیده اند می تواند مورد ارزیابی و اندازه گیری قرار گیرد در حالیکه انجام این امر در برنامه گسترش فرهنگ و هنر به سادگی امکان پذیر نبوده و در مواردی غیر ممکن است. این امر نمی تواند دلیلی بر عدم طبقه بندی عملیات بر حسب برنامه باشد چرا که وجود برنامه به خودی خود امکانات لازم را در جهت تهیه و تنظیم تصویب اجرا و نظارت بر اجرای بودجه فراهم می سازد. در آخرین طبقه عملیاتی فعالیت های عمومی دولت در ۶۸۰ برنامه به شرح **جدول پیوست** طبقه بندی شده است.

جدول تعداد فصل و برنامه های یک امور

ردیف	عنوان امور	تعداد فصل	تعداد برنامه
۱	امور خدمات عمومی	۴	۸۷
۲	امور دفاعی و امنیتی	۳	۷۵
۳	امور قضایی	۲	۲۴
۴	امور اقتصادی	۱۰	۱۴۸
۵	امور محیط زیست	۳	۶
۶	امور مسکن عمران شهری و روستایی	۴	۱۹
۷	امور سلامت	۳	۲۴
۸	امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۸	۱۲۷
۹	امور آموزش و پژوهش	۶	۱۴۸
۱۰	امور رفاه اجتماعی	۳	۲۲
	جمع کل	۴۶	۶۸۰

فعالیت

فعالیت عبارتست از بخشی از کارهای یکسان و همگن در هر برنامه که بوسیله واحدهای اجرایی در داخل یک وزارتخانه یا موسسه دولتی انجام می شود و یا برابر تعریف بند 9 ماده 1 قانون برنامه و بودجه **فعالیت** یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدف های برنامه سالانه طی یک سال اجرا می شود و هزینه آن از محل اعتبارات جاری تأمین می شود. مانند فعالیت کارگزینی، فعالیت تدارکات، فعالیت تشخیص و وصول مالیات ها، فعالیت نگهداری راه ها.

به طور یقین تفکیک برنامه به **طبقاتی فرعی** تر و دسته بندی کردن این طبقات موجب می شود که ضمن اجرای به **موقع** و درست عملیات، امکان تدوین بودجه ای منظم و باهدف و عملیاتی خاص فراهم شده و مکانیزم لازم به منظور برقراری یک سیستم حسابداری کار **آمد** که بتواند نتایج عملیات را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهد مهیا شود. این یعنی همان بودجه ریزی عملیاتی.

طرح (۱)

بررسی مسایل مربوط به طبقه بندی بودجه ای در سالهای اخیر نشان داد که باید میان **بخشی** از عملیات که برای تولید **خدمت** انجام می شوند با آن بخش از عملیات سرمایه گذاری که منجر به تولید **کالاهای سرمایه ای** می گردند تفکیک قائل شد. با قبول این مسأله می توانیم بگوییم که **طرح** بخشی از فعالیت است که نتیجه اش به صورت سرمایه گذاری ظاهر می شود. به عبارت دیگر منظور از **طرح** یا **طرح عمرانی** مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی و یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه عمرانی پنجساله، به صورت سرمایه گذاری ثابت شامل هزینه های **غیر ثابت** و **وابسته** در دوره مطالعه و اجرا و یا مطالعات اجرا می شود و تمام یا قسمتی از هزینه های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین می شود. **ماده 10 قانون برنامه و بودجه در بند 10** نیز طرح اینگونه تعریف کرده است.

طرح (۲)

بررسی علاوه بر تقسیم بندی های فوق در قانون بودجه طرح های عمرانی به صورت طرح های **یک ساله**، **دو ساله**، **پنج ساله**، **مهم و عمده**، **ادامه دار (مستمر)** و اضطراری (**حوادث غیر مترقبه ای**) که غالباً به صورت استانی می باشند تقسیم گردیده اند. در سالهای اخیر طرح ها به صورت **شهری** و **روستایی** نیز مورد توجه مجلس شورای اسلامی قرار گرفته که تعاریف اجمالی از آنها ذکر می گردد:

طرح یکساله: طرحی است که در سال جاری یا سالهای قبل شروع شده باشد لیکن سال خاتمه طرح در پایان سال جاری باشد.

طرح دو ساله: طرحی است که در سال جاری یا سالهای قبل شروع شده باشد لیکن سال خاتمه طرح یکسال پس از پایان سال جاری باشد.

طرح ادامه دار (مستمر فایده هزینه ای): طرحی است که در سال جاری یا سالهای قبل شروع شده باشد لیکن در سال خاتمه طرح پیش از یکسال پس از پایان سال جاری باشد.

طرح مهم و عمده: طرحی است که از ابعاد استراتژیک برخوردار باشد و یا عدم النفع آن موجب زیان دولت گردد.
طرح اضطراری: طرحی است که از امکانات زیست در منطقه را در صورت عدم اجرا مختل می سازد و غالباً به صورت ضربتی به مرحله اجرا در می آید. مانند حوادث غیر مترقبه

روژه

پروژه مجموعه ای از عملیات **هم جنس** است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی - اقتصادی، فنی - اجتماعی طی مدت معینی و با اعتبار مشخص یکی یا چند هدف از هدفهای یک طرح را زیر پوشش قرار دهد. برای مثال در طرح واحدهای مسکونی می توان به عناوین پروژه مانند واحدهای آپارتمانی **2** خوابه، واحدهای آپارتمانی **3** خوابه، واحدهای پیش ساخته بتونی، جدول بندی ها، خیابان بندی ها و تقسیم شود.

مراحل اجرایی بودجه

- ✓ ابلاغ بودجه
- ✓ ابلاغ ضوابط اجرایی بودجه
- ✓ تهیه آیین نامه های اجرایی تبصره ها
- ✓ تهیه دستورالعمل اجرای بودجه و تنظیم موافقتنامه هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای
- ✓ ابلاغ اعتبار به دستگاه های اجرایی
- ✓ مبادله موافقتنامه های هزینه ای و طرح های تملک دارایی های سرمایه
- ✓ تخصیص اعتبار

ابلاغ بودجه (۱)

براساس ماده 19 قانون برنامه و بودجه مصوب سال 1351 بودجه هر یک از دستگاههای اجرایی به تفکیک اعتبارات **هزینه ای** و **تملك دارایی های سرمایه ای** در قالب برنامه ها از طرف معاون رییس جمهور و رییس سازمان برنامه و بودجه (مدیریت و برنامه ریزی استانها) ابلاغ می شود.

ماده 19). بودجه مصوب از طرف ~~نخست وزیر~~ به کلیه دستگاههای اجرایی جهت اجراء ابلاغ خواهد شد. در اجرای بودجه دستگاه اجرایی **مكلف** است براساس شرح فعالیتها و طرحها که بین دستگاه و سازمان مورد توافق واقع شده است در حدود اعتبارات مصوب عمل نماید.

ابلاغ بودجه (۳)

ماده ۴۴ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۲۳/۱۰/۱۳۸۰

شورای برنامه ریزی و توسعه استان **موظف** است پس از ابلاغ بودجه مصوب سالانه استان، براساس پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان و در چارچوب اهداف و سیاستهای برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سطح کشور و استان و خط مشی ها و دستورالعمل های ابلاغی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، اعتبارات عمرانی را بین **فصول**، **برنامه ها**، **دستگاه های اجرایی** و طرح های عمرانی به تفکیک هر شهرستان و اعتبارات جاری مصوب هر دستگاه را به تفکیک **برنامه و فصول هزینه** توزیع نماید.

کمیته برنامه ریزی شهرستان متشکل از فرماندار (ریاست کمیته)، نماینده سازمان مدیریت و برنامه ریزی (دبیر کمیته) و عضویت رؤسای دستگاه های اجرایی که مدیران کل آنها عضو شورای برنامه ریزی و توسعه استان هستند خواهد بود. فرمانداران موظف هستند یک هفته قبل از تشکیل جلسات کمیته از نمایندگان شهرستان در مجلس شورای اسلامی به **عنوان ناظر** در جلسات دعوت به عمل آورند. پروژه های عمرانی شهرستانها پس از تصویب در کمیته برنامه ریزی شهرستان جهت مبادله موافقتنامه با دستگاه های اجرایی ذی ربط به سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اعلام خواهد شد. **وظیفه دبیرخانه شورای برنامه ریزی و توسعه استان** به عهده سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان است .

قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (۱)

به منظور تمرکززدائی و افزایش اختیارات در جهت توسعه و عمران و توازن منطقه‌ای استان اقدامات زیر صورت می‌گیرد:

الف.) بودجه سالانه استان شامل منابع استانی اعم از درآمد استانی، درآمد اختصاصی، واگذاری دارایی‌های مالی و سرمایه‌ای و سهم از منابع ملی و همچنین مصارف استانی اعم از اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی هر کدام به صورت سرجمع در قوانین بودجه سنواتی درج می‌شود. **توزیع** «دستگاه - برنامه» اعتبارات **هزینه‌ای** و **توزیع سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای** شهرستان‌ها مطابق ضوابط مندرج در این قانون بر عهده شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان است.

تبصره.) اعتبار پروژه‌هایی که ماهیت **استانی** داشته و یا در چند شهرستان قرار می‌گیرند به‌طور مستقیم و توسط شورا به صورت مجزا تعیین می‌شود.

ب.) شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان **موظف** است حداکثر ظرف **مدت پانزده** روز پس از ابلاغ بودجه مصوب استان شامل درآمدها، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و اعتبارات هزینه‌ای براساس پیشنهاد رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استانها (موضوع لایحه قانونی راجع به تشکیل سازمان برنامه و بودجه استانها مصوب 15/4/1359 شورای انقلاب) که ساختار تشکیلاتی آن در سقف پستهای موجود دولت و استانها توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تعیین و ابلاغ می‌شود (به‌عنوان دبیر شورا) و در چهارچوب اهداف و سیاست‌های برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و خط‌مشی‌ها و دستورالعمل‌های ابلاغی سازمان **صد درصد (100%)** اعتبارات ابلاغی به استان را که در قانون بودجه درج گردیده است به شرح زیر توزیع کند:

1.) اعتبارات عمرانی استانی براساس شاخصهای مدون مصوب شورا بین فصول، برنامه‌ها و دستگاههای اجرایی به **تفکیک** شهرستان

2.) اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی محرومیت‌زدایی، بر اساس شاخصهای توسعه‌نیافتگی و نقاط توسعه‌نیافته استانی بین فصول و برنامه‌های مربوط به توسعه‌نیافتگی به تفکیک شهرستان

3.) اعتبارات موضوع دودرصد (2%) نفت و گاز (سهم یک سوم استان صرفاً به مناطق نفت‌خیز و گازخیز استان و سهم دوسوم استان صرفاً به مناطق توسعه‌نیافته) به تفکیک شهرستان

قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (۲)

ج. کمیته برنامه‌ریزی شهرستان که متشکل از فرماندار (رئیس کمیته)، نماینده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان (دبیر کمیته) و عضویت رؤسای دستگاههای اجرایی که مدیران کل آنها عضو شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان هستند، موظفند پروژه‌های عمرانی شهرستان را حداکثر پانزده روز پس از ابلاغ سهم شهرستان، مصوب و جهت مبادله موافقتنامه با دستگاههای اجرایی ذی‌ربط به سازمان استان مذکور اعلام نمایند.

تبصره (۱). فرمانداران موظفند یک هفته قبل از تشکیل جلسات کمیته از نمایندگان شهرستان در مجلس شورای اسلامی (ضمن ارائه مستندات دستور جلسه) به‌عنوان ناظر در جلسات دعوت به‌عمل آورند.

د. درآمدهای استانی سهم هر استان توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور همزمان با ابلاغ اعتبارات به استان ابلاغ می‌شود و ستاد تجهیز درآمد استان که متشکل از رئیس سازمان استان مذکور (رئیس)، مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان (دبیر) و دستگاههای اجرایی ذی‌ربط، مکلف است ضمن تشکیل جلسات به‌صورت ماهانه، گزارش عملکرد و وصول درآمدها را به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی گزارش کند.

ه. به‌منظور تخصیص اعتبارات استانی در اختیار استان با لحاظ وضعیت تحقق درآمدها، سیاستها و خط‌مشی‌های کلی ناظر بر بودجه عمومی دولت، کمیته تخصیص اعتبارات استان با مسؤولیت استاندار و عضویت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان (دبیر) و رئیس سازمان امور اقتصادی و دارایی استان تشکیل می‌شود.

و. پس از تعیین سقف تخصیص اعتبارات توسط کمیته تخصیص اعتبارات استانی موضوع ماده (77) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران تنفیذ شده در ماده (83) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب 11/6/1383 تخصیص اعتبار هزینه‌ای برحسب دستگاه، برنامه و فصول و تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان برحسب طرح و پروژه تعیین و ابلاغ می‌شود.

تبصره (۱). کمیته تخصیص استانی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان مکلفند در هر مقطع از ابلاغ تخصیص برای موارد سه‌گانه موضوع بند (ب) این ماده، سهم تخصیص طرحهای عمرانی هر شهرستان را در سرجمع تخصیص هر موضوع، معادل سهم اعتبارات موضوع اعتبار شهرستان در سرجمع تخصیص، رعایت کنند.

تبصره (۲). سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور می‌تواند متناسب با افزایش سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها، وظایف و اختیارات خود را به واحدهای مستقل استانی خود، تفویض کند.

قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (۳)

ز). علاوه بر اعتبارات دو درصد (۲%) نفت و گاز، ملی استانی شده، ملی ویژه، محرومیت زدایی و مواردی که پس از انتقال وظیفه، اعتبار آن به استان اضافه می‌شود، سهم اعتبارات تملک دارایی‌های استانی سالانه دو درصد (۲%) تا سقف بیست درصد (۲۰%) کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای کشور، افزوده می‌شود.

ح). سند بودجه سالانه استان که تعهدات شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور را مشخص می‌کند در قالب قراردادی تنظیم و بین رئیس شورا و سازمان مذکور مبادله می‌شود. قالب قرارداد مذکور و دستورالعمل مربوط، توسط سازمان مذکور تهیه و ابلاغ می‌شود.

ط). در هر استان، خزانه معین استان وابسته به خزانه‌داری کل و زیرنظر اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان تشکیل می‌شود. خزانه‌داری کل موظف است برای هر یک از خزانه‌های معین استان، یک حساب به‌عنوان «حساب خزانه‌داری کل» (خزانه معین استان) در مرکز استان افتتاح کند و در ابتدای هر سال نیز میزان تنخواه‌گردان هر استان را متناسب با اعتبارات مصوب هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آن استان محاسبه و حداکثر تا بیستم فروردین ماه به «حساب خزانه‌داری کل» (خزانه معین استان) واریز کند.

ی). از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون، ماده (۴۴) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۲۷/۱۱/۱۳۸۰ و ماده (۲۹) قانون الحاق مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۵/۸/۱۳۸۴ نسخ می‌شود.

مراحل اجرای بودجه (۱)

۱. مرحله مقدماتی
اجرای بودجه

ابلاغ اعتبار

مبادله موافقتنامه: نوعی از انعقاد قرارداد بین دستگاههای اجرایی
و سازمان برنامه و بودجه (بنام موافقتنامه)

ابلاغ
تخصیص
اعتبار

تقسیم اعتبار مصوب به فواصل زمانی با توجه
تحقق منابع درآمدی و تقدینگی موجود نزد خزانه

تعریف اعتبار

تعاریف متعددی در علوم مختلف برای کلمه اعتبار ارائه شده است از قبیل:

۱. اعتماد.
۲. قدر، منزلت،
۳. آبرو،
۴. حق خرید کالا یا استفاده از خدمات بدون پرداخت فوری پول (اقتصاد)،
۵. راستی، درستی.
۶. چیزی یا کسی را با دیگری قیاس کردن.
۷. چیزی را نیک انگاشتن و شگفتی کردن.
۸. عبرت گرفتن، پند گرفتن.
۹. مبلغی که در بودجه برای کارهای مشخص در نظر گرفته می شود. (بودجه ای)

1. اعتبارات هزینه‌ای (هزینه‌های جاری):

این بخش از اعتبارات شامل هزینه‌های جاری و روزمره دستگاه‌ها و نهادهای بودجه‌بگیر است. شامل هزینه حقوق و دستمزد کارکنان، هزینه‌های روزمره (مثل پول آب، برق، تلفن و حمل و نقل) و هزینه ارائه خدمات عمومی است.

2. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (هزینه‌های عمرانی)

در ادبیات عمومی، بودجه عمرانی با اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مترادف است. این بخش از اعتبارات، قاعدتا مربوط به سرمایه‌گذاری دولت برای توسعه کشور است. این سرمایه‌گذاری‌ها قاعدتا توجیه اقتصادی دارند. تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در واقع ساخت فضاهای جدیدی است که در آینده تبدیل به سرمایه‌های ملی می‌شوند و منابع تازه‌ای برای دولت‌ها فراهم می‌آورند. این موارد می‌تواند شامل سرمایه‌گذاری برای ساخت راه یا تأسیسات ساختمانی یا سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های ارتباطی باشد. با توجه به اینکه طی سال‌ها در ایران توسعه مترادف ساخت و سازهای عمرانی بوده، این بخش از بودجه، به بودجه عمرانی نیز معروف شده است.

ابلاغ اعتبار

ابلاغ اعتبار: ابلاغیه ای است که بعد از تعیین میزان اعتبار هزینه ای دستگاههای اجرایی در شورای برنامه و توسعه استان، و تعیین پروژه ها و اعتبارات آنها در کمیته برنامه ریزی شهرستان ها توسط رئیس سازمان مدیریت و برنامه استان به ادارات کل استان صورت می گیرد.

این ابلاغیه به دو صورت است:

1). ابلاغیه اعتبارات جاری معمولاً با مشخصات زیر:

الف). شماره طبقه بندی دستگاه،

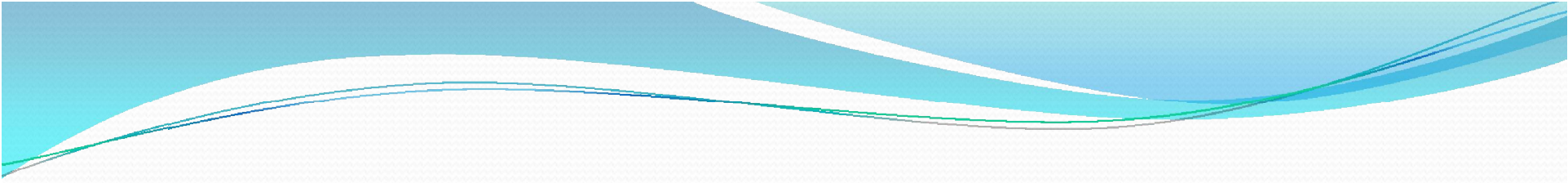
ب). عنوان و شماره طبقه بندی منابع و ردیف های درآمدی

2). ابلاغیه اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای معمولاً با مشخصات زیر:

الف). شماره طبقه بندی دستگاه،

ب). عنوان و شماره طبقه بندی برنامه و طرح یا پروژه های عمرانی

ج). عنوان و شماره طبقه بندی منابع و ردیف های درآمدی

موافقتنامه های اعتبارات هزینه ای و
تملك دارایی های سرمایه ای و
مبادله موافقتنامه آنها

(1). **موافقتنامه:** سندی است که در اجرای بودجه و بر اساس شرح فعالیت‌های جاری و تملک دارایی‌های سرمایه ای و به تفکیک پروژه‌های طرح و فصول و مواد هزینه در حدود اعتبارات مصوب تنظیم و بین مسئول **دستگاه اجرایی** و **سازمان مدیریت و برنامه ریزی** پس از انجام هماهنگی و توافق، مبادله گردیده و اجرای بودجه از نظر **تخصیص اعتبارات**، **انجام عملیات** ثبت وقایع مالی و حسابداری پس از مبادله موافقتنامه انجام می‌گیرد.

(2). **موافقتنامه:** قراردادی است حقوقی، فنی و مالی که در آن دستگاه اجرایی تعهد می‌نماید که شرح عملیات آن را رعایت کند و از **طرفی سازمان برنامه و بودجه (مدیریت و برنامه ریزی)** نیز ملزم است، به موازات پیشرفت فیزیکی عملیات، اعتبارات مصوب را بر اساس **میزان وصول درآمد** و بر اساس **میزان تخصیص اعتبار** آن را در اختیار دستگاه اجرایی قرار دهد.

(3). **موافقتنامه:** یک سند مالی معتبر است و در **دیوان محاسبات** و **سازمان بازرسی کل کشور** که دو مرجع **ناظر** بر قوه مجریه هستند، قابل استناد است.

انواع موافقتنامه

بر اساس نوع اعتباری ابلاغی به دستگاهها که به دو شکل هزینه ای (جاری) و تملک دارایی های سرمایه ای هست دو نوع موافقتنامه نیز به شرح ذیل تنظیم و مبادله می گردد:

1). موافقتنامه اعتبارات هزینه ای (جاری)

2). موافقتنامه تملک دارایی های سرمایه ای (عمرانی)

مسئله موافقتنامه های
اعتبارات هزینه ای

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری)

هر دستگاه اجرایی غالباً فقط یک موافقتنامه هزینه‌ای مبادله می‌کند (اگر دستگاهی ابلاغ اعتباری ماهیتا هزینه‌ای دریافت کند که غیر پرسنلی باشد ممکن است موافقتنامه جداگانه‌ای نیز تنظیم و مبادله گردد).

اعتبارات هزینه‌ای در یک تقسیم‌بندی کلی به **دو** دسته:

الف. هزینه‌های پرسنلی و

ب. هزینه‌های غیر پرسنلی، طبقه‌بندی می‌شود.

هزینه‌های پرسنلی خود به **دو** گروه:

1. هزینه‌های پرسنلی اجتناب‌ناپذیر (موارد مندرج در حکم گارگزینی پرسنل رسمی و پیمانی) معروف به بند **"و"**

یکم: بخش عمده ردیف‌های هزینه‌های فصل اول

دوم: سه ردیف اول فصل ششم **1.** بازنشستگی سهم دولت (کارفرما)، **2.** حق بیمه سهم کارفرمایی مشمولین قانون تأمین اجتماعی، و **3.** بیمه خدمات درمانی شاغلان (سهم دستگاه اجرایی)،

2. سایر هزینه‌های پرسنلی شامل:

یکم: (فصل اول) حقوق و دستمزد کارکنان مشمول قانون کار (کارگری، رسمی و دائم) دستمزد مأمورین و حقوق سربازان و وظیفه‌شاغل در دستگاه‌های اجرایی، حقوق طرحی (تعهد خدمت)، حق التدریس، حق التحقیق، مانده مرخصی بازنشستگان،

دوم: (فصل دوم) فوق‌العاده روزانه (ماموریت‌های روزانه)، خدمات قراردادی اشخاص حقیقی شناسه دار معین (مشخص)

3. (فصل ششم) بخش عمده ردیف‌های هزینه‌های این فصل

۷. (فصل هفتم) **دیون پرسنلی**، دیون و تعهدات مربوط به بیمه و بازنشستگی و **دیون مانده مرخصی بازنشستگان**

بر اساس نظام بودجه ریزی جدید اعتبارات هزینه‌ای دستگاه در **8** فصل تنظیم و مبادله می‌گردد.

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۱)

بر اساس نظام بودجه ریزی جدید اعتبارات هزینه‌ای دستگاهها در 8 فصل در قالب موافقتنامه هزینه‌ای تنظیم و مبادله می‌گردد.

فصل اول جبران خدمت کارکنان: (1)

حقوق ثابت/امنا کارکنان رسمی و پیمانی،
حقوق و دستمزد کارکنان مشمول قانون کار (کارگری، رسمی و دایم)،
دستمزد مأمورین و حقوق سربازان وظیفه شاغل در دستگاه‌های اجرایی،
حقوق طرحی (تعهد خدمت)،

حق التدریس،

حق التحقیق،

مانده مرخصی بازنشستگان،

سایر 10199،

عیدی،

فوق‌العاده مناطق کمتر توسعه یافته و بدی آب و هوا،

فوق‌العاده ایثارگری،

فوق‌العاده نشان‌های دولتی،

فوق‌العاده سختی کار در محیط‌های غیر متعارف،

کمک هزینه عائله‌مندی و اولاد،

فوق‌العاده شغل،

مواظبتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۲)

فصل اول - جبران خدمت کارکنان (2)

فوق‌العاده شغل برای مشاغل تخصصی،

فوق‌العاده کارایی و عملکرد،

فوق‌العاده اشتغال خارج از کشور، ا

اضافه کار و کشیک،

فوق‌العاده ویژه،

پاداش یک ماهه،

تفاوت تطبیق،

فوق‌العاده مخصوص،

حق جذب،

حق مسکن،

فوق‌العاده محرومیت از تسهیلات زندگی،

فوق‌العاده محل خدمت،

حق سرپرستی،

همطرازی،

فوق‌العاده جذب مناطق محروم،

فوق‌العاده نوبت کاری و فوق‌العاده مناطق جنگ‌زده.

فصل دوم - استفاده از کالاها و خدمات: (1)

هزینه سفر،

فوق‌العاده روزانه،

کرایه وسایل نقلیه،

بهای بلیط مسافرت،

هزینه گذرنامه،

عوارض خروج از کشور،

خدمات قراردادی اشخاص حقیقی شناسه دار معین (مشخص)،

اجرای برنامه‌های آموزشی، مذهبی، فرهنگی و هنری،

شرکت در جلسات،

تعلیم فنون،

حق‌الزحمه پزشکی،

خدمات قرارداد اشخاص حقوقی (شرکتی)،

خدمات قرارداد اشخاص حقوقی (خدمات خودرویی)،

حقوق و مزایای نیروهای شرکتی،

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (جاری) (۴)

فصل دوم استفاده از کالاها و خدمات: (2)

حق الزحمه اشخاص حقیقی،
خدمات قراردادی سایر اشخاص حقیقی،
حمل کالا و اثاثه دولتی،
بیمه کالا،
حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی،
حمل و نقل نامه‌ها و امانات پستی،
حق اشتراک صندوق‌های پستی در داخل و خارج از کشور،
تلفن و فاکس،
اجاره خطوط مخابراتی،
ارتباطات ماهواره‌ای و اینترنت،
ساختمان و مستحدثات،
ماشین آلات و تجهیزات (اعم از ساکن و متحرک)،
وسائط نقلیه،
سایر دارایی‌های ثابت،
میز و صندلی و مبلمان،
لوازم اداری،

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۵)

فصل دوم استفاده از کالاها و خدمات: (3)

لوازم صوتی و تصویری،

لوازم سرمایش و گرمایش،

رایانه،

چاپ نشریات و مطبوعات،

چاپ دفاتر و اوراق اداری،

چاپ آگهی‌های اداری،

خرید نشریات و مطبوعات،

خرید دفاتر و اوراق اداری،

عکاسی،

فیلمبرداری،

هزینه خدمات تبلیغاتی (خطاطی، نقاشی، و ...)،

آگهی‌های تبلیغاتی،

هزینه پذیرایی و غذا،

حق الوکاله،

حق المشاوره،

هزینه‌های ثبتی،

هزینه‌های قضائی،

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۶)

فصل دوم استفاده از کالاها و خدمات: (4)

خرید دسته چک و سفته،

هزینه انتقال و جوه،

نگهداری اسناد و اشیاء قیمتی در بانک‌ها،

آب (آشامیدنی و تصفیه شده)،

سوخت‌های فسیلی (نفت سفید، بنزین، گازوئیل، نفت کوره)،

برق،

مصالح ساختمانی (گچ، آجر، سیمان، آهک، ...)،

ابزار و یراق (کلید، فکل، دستگیره، ...)،

لوازم سرویس‌های بهداشتی (شیر آب، سیفون، ...)،

مواد شوینده (صابون، مایع دستشویی، مایع ظرف‌شویی، پودرهای شوینده، و ...)،

لوازم یدکی (مربوط به وسائط نقلیه و ماشین‌آلات و تجهیزات)،

کاغذ، مقوا، لوازم التحریر،

مواد غذایی،

دارو، لوازم مصرفی پزشکی، دندانپزشکی و آزمایشگاه‌ها،

مواظقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۷)

فصل دوم استفاده از کالاها و خدمات: (5)

لوازم خواب و پوشاک،

حق التألیف،

حق الترجمة،

خرید کتاب، نشریات، نرم‌افزارهای رایانه‌ای، فیلم‌های ویدئویی، و سایر لوازم و ابزار مشابه،

هزینه برگزاری سمینارها و جلسات سخنرانی و کارگاه‌های آموزشی،

حق عضویت سازمان‌ها و مؤسسات بین‌المللی،

پرداخت‌هایی که به موجب قراردادها و یا تعهدات دولت یا دستگاه‌ها به مؤسسات خارجی انجام می‌گیرد،

خدمات قراردادی سایر اشخاص حقوقی،

خدمات قراردادی اشخاص حقیقی بدون شناسه معین (مشخص)،

خدمات قراردادی اشخاص حقیقی شناسه دار کارموقت (کارگری)،

خدمات قراردادی اشخاص حقیقی بدون شناسه کارموقت (کارگری)،

قراردادهای پژوهشی موضوع ماده 56 قانون الحاق 2.

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (جاری) (۸)

فصل سوم هزینه های اموال و دارایی:

سود و کارمزد وام‌ها، تسهیلات بانکی، و اوراق بهادار،

سود و کارمزد وام‌های داخلی،

سود و کارمزد وام‌های خارجی،

سود اوراق مشارکت،

سود اسناد خزانه اسلامی و

سایر 30199

فصل چهارم یارانه:

کمک زیان شرکت‌های دولتی (غیر پرسنلی)،

کمک زیان مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت،

کمک زیان شرکت‌های دولتی (پرسنلی)،

یارانه کالاهای اساسی،

یارانه حامل‌های انرژی،

یارانه دارو و شیر خشک،

یارانه کود شیمیایی بذر و سموم،

یارانه کاغذ،

یارانه مسکن،

پرداخت‌های انتقالی به شرکت‌های دولتی و

پرداخت‌های انتقالی به مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت.

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۹)

فصل پنجم - کمک‌های بلاعوض:

- کمک به دولت خارجی / سرمایه‌ای،
- کمک به دولت خارجی / غیر سرمایه‌ای،
- کمک به سازمان بین‌المللی / سرمایه‌ای،
- کمک به سازمان بین‌المللی / غیر سرمایه‌ای،
- کمک به سایر سطوح دولتی / سرمایه‌ای،
- کمک به سایر سطوح دولتی / غیر سرمایه‌ای،
- کمک به مؤسسات غیر دولتی،
- حقوق روحانیون مبلغ،
- سرانه‌های دانش‌آموزان و
- سایر 50499.

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (جاری) (۱۰)

فصل ششم - رفاه اجتماعی: (۱)

بازنشستگی سهم دولت (کارفرما)،

حق بیمه سهم کارفرمایی مشمولین قانون تأمین اجتماعی،

بیمه خدمات درمانی شاغلان (سهم دستگاه اجرایی)،

سایر 60199،

کمک هزینه غذا،

کمک هزینه ایاب و ذهاب،

کمک هزینه مهد کودک،

کمک هزینه درمان (دارو، پزشکی، دندانپزشکی، صورت حساب، بیمارستان، و ...)،

پاداش پایان خدمت،

کمک هزینه ایام بیکاری،

هزینه کارکنان فوت شده شامل حمل جنازه، کفن و دفن و مراسم ترحیم،

کمک هزینه ازدواج،

بیمه عمر،

کمک به حساب پس انداز کارکنان دولت،

کمک هزینه برگزاری جشن‌ها و جوایز به فرزندان کارکنان شاغل،

حق مسکن،

مواظقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۱۱)

فصل ششم رفاه اجتماعی: (2)

سایر کمک‌های رفاهی کارکنان قراردادی،
سایر کمک‌های رفاهی کارکنان رسمی پیمانی،
سایر 60299،
کمک به خانواده‌های ایثارگران و خانواده‌های معظم شهدا،
مستمر اقشار آسیب پذیر،
کمک به معلولین جسمی و ذهنی،
کمک‌های موردی به اقشار آسیب پذیر و معلولین،
کمک به مراکز غیردولتی و خانواده‌ها برای نگهداری و توانبخشی معلولین و سالمندان و بیماران روانی مزمن،
کمک و رسیدگی و ساماندهی آسیب دیدگان اجتماعی،
کمک به پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و معلولیت‌ها،
بیمه اجتماعی کارگران،
بیمه درمان ایثارگران،
اجرای قانون حالت اشتغال برای ایثارگران مشمول،
کمک به اشتغال خانواده‌های ایثارگران،
کمک‌های موردی به خانواده‌های ایثارگران،
سایر هزینه‌های درمان ایثارگران،
سایر 60399،

مواظبتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۱۲)

فصل ششم رفاه اجتماعی: (3)

یارانه دفترچه، تغذیه رایگان، ایاب و ذهاب و امور رفاهی دانش آموزان مناطق محروم و دانش آموزان استثنایی،

کمک به صندوق‌های رفاه دانشجویان،

کمک هزینه تغذیه دانشجویان،

کمک هزینه ایاب و ذهاب دانشجویان،

کمک هزینه تحصیلی،

هزینه‌های مربوط به شرکت در سمینارها، برگزاری اردوها و گردش‌های علمی،
سایر 60499،

پرداخت بیمه درمان و مکمل بازنشستگان،

پرداخت بیمه عمر و حوادث بازنشستگان،

کمک هزینه ازدواج فرزندان بازنشستگان،

هزینه حقوق بازنشستگان و موظفین،

کمک هزینه ازدواج و فوت بازنشستگان و

سایر 60599.

موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۱۳)

فصل هفتم سایر هزینه‌ها: (1)

مالیات‌های سرمایه‌ای،

مالیات‌های غیر سرمایه‌ای،

اجاره زمین و اراضی،

اجاره ساختمان و سایر مستحقات،

اجاره ماشین‌آلات و تجهیزات،

کرایه لوازم و ابزار مختلف،

سایر 70299،

پرداخت‌های انتقالی به مؤسسات غیرانتفاعی عرضه‌کننده خدمات به خانوار،

عوارض اجباری (مانند عوارض شهرداری،

جرایمی که توسط یک واحد دولتی برای سطوح دیگر وضع می‌شود،

جرایم و عوارض دادگاه‌ها،

پرداخت‌های مربوط به جبران صدمات یا لطمات ناشی از سوانح طبیعی،

پرداخت به کارکنان غیرشاغل (حقوق آماده به خدمت‌ها)،

موافقنامه اعتبارات هزینه‌ای (حاری) (۱۴)

فصل هفتم سایر هزینه‌ها: (2)

حقوق ایام تعلیق کارکنانی که به اتهام جرم از کار برکنار شده و سپس از اتهام منتسبه برائت حاصل کرده‌اند،

بازخرید خدمت،

پرداخت‌های جبرانی در خصوص صدمات شخصی یا ملکی وارد آمده واحدهای دولتی،

پرداخت‌های انتقالی سرمایه‌ای برای تأمین تمام یا بخشی از هزینه تملک دارائی‌های سرمایه‌ای،

اعتباراتی که به استثنای شقوق وام،

مشارکت و افزایش سرمایه برای سرمایه‌گذاری به صورت کمک به مؤسسات عمومی یا اجرای طرح‌های

سرمایه‌گذاری اعطا می‌شود (مانند کمک به شهرداری‌ها)،

پرداخت حق بیمه مربوط به بیمه‌های غیر عمر به شرکت‌های بیمه،

دیون پرسنلی،

دیون مانده مرخصی بازنشستگان،

دیون پاداش پایان خدمت بازنشستگان و

دیون قراردادهای پژوهشی موضوع ماده 56 قانون الحاق 2

فصل هشتم مصرف سرمایه‌های ثابت (استهلاک):

مصرف سرمایه‌های ثابت ملموس

مصرف سرمایه‌های ثابت غیرملموس

معرفی سامانه مبادله موافقتنامه
اعتبارات هزینه ای (جاری) صبا

<https://saba.mporg.ir/Default.aspx>

مصادره موافقتنامه های اعتبارات
ملک دارایی های سرمایه ای

طبقه بندی اقتصادی
اعتبارات مالک دارایی های سرمایه ای

اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای تحت همان ۱۰ امور و 46 فصل و 680 برنامه و هزاران طرح* و پروژه و در قالب موافقتنامه های طرح های تملک دارایی های سرمایه ای تنظیم و مبادله می شوند. قبل پرداخت به مبادله موافقتنامه نیاز است ارائه ای از طبقه اقتصادی اعتبارات تملک دارایی سرمایه ای صورت گیرد.

برخلاف اعتبارات هزینه ای که در 8 فصل تنظیم مبادله می گردد و هر دستگاه اجرایی قالباً دارای یک موافقتنامه هزینه ای است اما در اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای در 7 فصل اصلی و 3 زیر فصل #حداقل به تعداد برنامه ای که در آن ابلاغ اعتبار تملک دارایی های سرمایه ای دریافت نمود موافقتنامه تنظیم و مبادله می گردد و چنانچه در یک برنامه بیش از یک طرح داشته باشد به تعداد طرحها نیز موافقتنامه تنظیم و مبادله می کند. ابتدا اسمی فصل و زیر فصل اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای

1). فصل اول دارائی های ثابت

1-1). فصل اول: مطالعه برای احداث ساختمان و مستحذات

1-2). فصل اول: سایر اعتبارات ساختمان و مستحذات پیمانی

1-3). فصل اول: سایر اعتبارات ساختمان و مستحذات امانی

2). فصل دوم : ماشین آلات و تجهیزات

3). فصل سوم : سایر دارائی های ثابت

4). فصل چهارم: تغییر در موجودی انبار

5). فصل پنجم: اقلام گرانبها

6). فصل ششم: دارائی های تولیدنشده

7). فصل هفتم : سایر دارائی های تولیدنشده

1-7). جبران خدمت کارکنان طرح تملک دارائی های سرمایه ای

2-7). سایر دارائی های تولیدنشده

* مبادله موافقتنامه در سطح طرح انجام می شود حتی اگر طرح و پروژه یکی باشد و طرح بیش از یک پروژه نداشته نباشد.

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای

1. فصل اول دارائی های ثابت

1-1. فصل اول: مطالعه برای احداث ساختمان و مستحدثات

1-2. فصل اول: سایر اعتبارات ساختمان و مستحدثات پیمانی

1-3. فصل اول: سایر اعتبارات ساختمان و مستحدثات امانی

2. فصل دوم : ماشین آلات و تجهیزات

3. فصل سوم :سایر دارائی های ثابت

4. فصل چهارم: تغییر در موجودی انبار

5. فصل پنجم: اقلام گرانبها

6. فصل ششم: دارائی های تولیدنشده

7. فصل هفتم : سایر دارائی های تولیدنشده

1-7. جبران خدمت کارکنان طرح تملک دارائی های سرمایه ای

2-7. سایر دارائی های تولیدنشده

* مبادله موافقتنامه در سطح طرح انجام می شود حتی اگر طرح و پروژه یکی باشد و طرح بیش از یک پروژه نداشته نباشد.

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (1)

1. فصل اول: دارائی های ثابت

1-1. فصل اول: مطالعه برای احداث ساختمان و مستحذات

1-2. فصل اول: سایر اعتبارات ساختمان و مستحذات پیمانی *

1-3. فصل اول: سایر اعتبارات ساختمان و مستحذات امانی **

توضیحات	دارائی های تولید شده	۱۰۰۰۰۰	
	دارائی های ثابت	۱۱۰۰۰۰	
	فصل اول - ساختمان و مستحذات	۱۱۰۱۰۰	
محل پارکینگ اتومبیل در خانه ،سایر تاسیسات جانبی محل مسکونی ،خانه های شناور ،خانه های قابل انتقال	ساختمانهای مسکونی	۱۱۰۱۱۰	
ساختمانهای اداری: مدارس ، بیمارستانها ،ساختمانهای مخصوص تفریحات و سرگرمیهای عمومی و انبار ها	ساختمان های غیر مسکونی	۱۱۰۱۲۰	
ساختمانهای تجاری: کارگاههای صنعتی، هتلها و رستورانها	سایر مستحذات	۱۱۰۱۳۰	فصل اول دارائی های ثابت
شاهراه، خیابان، جاده، پل، تونل، راه زیر زمینی، خطوط راه آهن و فرود گاه		۱۱۰۱۳۱	
کانالها و تونلهای زیر زمینی و سایر مستحذات مربوط به دارائی های زیر زمینی		۱۱۰۱۳۲	
خطوط مخابراتی، خطوط انتقالی (سیم نقاله)، خطوط نیرو و خطوط لوله		۱۱۰۱۳۳	
تاسیسات تفریحی و ورزشی (باشگاهها و استادیوم ها)		۱۱۰۱۳۴	
مطالعات مربوط به تملک ساختمان و مستحذات		۱۱۰۱۸۰	
مخارج جانبی مربوط به تملک ساختمان و مستحذات		۱۱۰۱۹۰	

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (2)
 (2). فصل دوم: ماشین آلات و تجهیزات

توضیحات	فصل دوم - ماشین آلات و تجهیزات	۱۱۰۲۰۰
	ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل	۱۱۰۲۱۰
شامل تمامی ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل موتوری، وسایط نقلیه موتوری، تریلی، کشتی، لکوموتیو، هواپیما، موتورسیکلت و غیره .	ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل موتوری	۱۱۰۲۱۱
	ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل غیرموتوری	۱۱۰۲۱۲
	سایر ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل	۱۱۰۲۲۰
رایانه ، پرینتر ، مونیتر ، پلاتر، ماشینهای اداری ، ماشینهای حسابداری	رایانه و وسایل جانبی	۱۱۰۲۲۱
ماشین آلات راهسازی و ساختمانی: لودر ، بولدوزر ، گریدر ، بتونیر و.....	ماشین آلات راهسازی و ساختمانی	۱۱۰۲۲۲
: میز ، صندلی، مبلمان، ساعت و.....	ملزومات اداری غیر مصرفی	۱۱۰۲۲۳
ماشین آلات الکتریکی ، رادیو ، تلویزیون ، وسایل ارتباطی ، تجهیزات پزشکی ، آلات موسیقی و تجهیزات ورزشی	سایر	۱۱۰۲۲۹
مطالعات مربوط به تملک ماشین آلات و تجهیزات	مطالعات مربوط به تملک ماشین آلات و تجهیزات	۱۱۰۲۸۰
مخارج جانبی مربوط به تملک ماشین آلات و تجهیزات	مخارج جانبی مربوط به تملک ماشین آلات و تجهیزات	۱۱۰۲۹۰

فصل دوم_ ماشین آلات و تجهیزات

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (3)

(3). فصل سوم : سایر دارائی های ثابت

توضیحات		
	فصل سوم - سایر دارائی های ثابت	۱۱۰۳۰۰
	دارائی های مولد	۱۱۰۳۱۰
دامهای شیرده، گوسفند و سایر حیواناتی که از پشم آنها استفاده می شود و حیواناتی که در حمل و نقل، مسابقه و سرگرمی مورد استفاده قرار می گیرد . حیواناتی که برای یک بار از آنها استفاده می شود مانند دامهای که برای کشتار پرورش داده می شوند (دامهای پروراری) در موجودی انبار طبقه بندی می شوند . فقط حیواناتی که تحت کنترل، مسئولیت و مدیریت دولت قرار دارند در این طبقه بندی لحاظ می گردند.	حیوانات مولد	۱۱۰۳۱۱
درختان میوه و گیاهانی که از شاخ ، برگ و میوه آنها استفاده می شود . گیاهانی که برای یک بار از آنها استفاده می شود مانند درختانی که برای تولید الوار کاشته می شوند در موجودی انبار طبقه بندی می شوند . فقط گیاهانی که تحت کنترل، مسئولیت و مدیریت دولت قرار دارند در این طبقه بندی لحاظ می گردند .	گیاهان مولد	۱۱۰۳۱۲
	دارائی های ثابت نا مشهود	۱۱۰۳۲۰
حفاریهای معدنی: حفاری های معدنی برای کشف ذخایر نفت ، گاز طبیعی و سایر داراییهای زیر زمینی ،اطلاعات حاصل از حفاری بر فعالیتهای تولیدی سالهای آینده دارندگان آن تاثیر می گذارد، در این طبقه بندی است .	حفار های معدنی	۱۱۰۳۲۱
برنامه ها ، توضیح برنامه های اسناد پشتیبانی برای نرم افزار سیستم ها و کاربردهای آن که بیش از یک سال مورد استفاده قرار می گیرد و همچنین مخارج مربوط به خرید و توسعه و گسترش بانکهای اطلاعاتی نیز که بیش از یکسال مورد استفاده قرار گیرد در این فصل جای دارد .	نرم افزار های رایانه ای	۱۱۰۳۲۲
مانند فیلم سینمایی ، نوار موسیقی	کار های ادبی و هنری	۱۱۰۳۲۳
سایر دارائی های ثابت نا مشهود	سایر دارائی های ثابت نا مشهود	۱۱۰۳۲۹
مطالعات مربوط به تملک سایر دارائی های ثابت	مطالعات مربوط به تملک سایر دارائی های ثابت	۱۱۰۳۸۰
مخارج جانبی مربوط به تملک سایر دارائی های ثابت	مخارج جانبی مربوط به تملک سایر دارائی های ثابت	۱۱۰۳۹۰

فصل سوم _ سایر دارائی های پابت

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (4)

فصل چهارم: تغییر در موجودی انبار

توضیحات	فصل چهارم_تغییر در موجودی انبار		
	غلات	۱۲۰۱۱۱	تغییر در موجودی های
	غلات	۱۲۰۱۱۲	استراتژیک
	سایر اقلام استراتژیک	۱۲۰۱۱۹	۱۲۰۱۱۰
	تغییر در موجودی مصالح پایکار	۱۲۱۲۰	تغییر در موجودی مصالح پایکار
شامل تمام کالاهایی می گردد که باهدف استفاده از آنها در فرایند تولید نگهداری می شوند . مانند:ملزومات اداری ، سوخت و مواد غذایی	مواد و ملزومات	۱۲۰۱۳۱	
شامل کالاها و خدماتی که بخش ی از آن توسط تولید کننده به اتمام رسیده است . لیکن اولاً قبل از تکمیل فروخته ، حمل و یا منتقل نمی شود ،ثانیاً " تولید آنها در آینده توسط تولید کننده اصلی آن ادامه خواهد یافت . آن دسته از واحد های دولتی که عرضه کننده خدمات بازار هستند	کارهای نا تمام	۱۲۰۱۳۲	فصل چهارم_ تغییر در موجودی انبار
شامل کالاهای است که محصول ف ر آیند تولید بشمار می روند و هنوز در اختیار خود قرار دارند و یا قرار نیست قبل از عرضه به سایر واحدهای عملیات بیشتری بر روی آنها انجام گیرد .	کالاهای تمام شده	۱۲۰۱۳۳	تغییر در سایر موجودی ها ۱۲۰۱۳۰
کالاهای که به منظور فروش مجدد یا انتقال ب ه سایر واحدها ، بدون نیاز به انجام عملیات اضافه بر روی آن تملک می شوند. هر واحد دولتی که کالاهای تولیدی خود را با قیمت مناسب به فروش می رسان د معمولا دارای موجودی انبار کالاها برای فروش مجدد می باشد . همچنین شامل کالاهای خریداری توسط واحدهای دولتی برای عرضه مجانی یا با قیمت ارزان به واحدهای دولتی دیگر می باشد .	کالاهای برای فروش مجدد	۱۲۰۱۳۴	
مطالعات مربوط به تغییر در موجودی انبار	مطالعات مربوط به تغییر در موجودی انبار	۱۲۰۱۸۰	مطالعات
مخارج جانبی مربوط به تغییر در موجودی انبار	مخارج جانبی مربوط به تغییر در موجودی انبار	۱۲۰۱۹۰	مخارج جانبی

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (5)
فصل پنجم: اقلام گرانبها

توضیحات	فصل پنجم اقلام گرانبها	۱۳۰۰۰۰	
	اقلام گرانبها	۱۳۰۱۰۰	
	سنگها و فلزات قیمتی	۱۳۰۱۱۰	
	تابلوهای نقاشی، مجسمه، کتب خطی، آثار هنری و آنتیک	۱۳۰۱۲۰	فصل پنجم اقلام گرانبها ۱۳۰۱۰۰
	جواهرات	۱۳۰۱۳۰	
	مطالعات مربوط به تملک اقلام گرانبها	۱۳۰۱۸۰	
	مخارج جانبی مربوط به تملک اقلام گرانبها	۱۳۰۱۹۰	

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (6)
 فصل ششم: دارائی های تولیدنشده

توضیحات	فصل ششم دارائی های تولیدنشده	۲۰۰۰۰۰	
	زمین	۲۱۰۰۰۰	
	منابع آب سطحی	۲۱۰۱۰۱	
اصلاحات اساسی که روی زمین انجام گرفته است تسطیح، بوته کاری، کارهای آبخیزداری و آبخوان داری		۲۱۰۱۰۲	فصل ششم دارائی های تولیدنشده
	سایر	۲۱۰۱۰۹	
	مطالعات مربوط به تملک زمین	۳۱۰۱۸۰	
	مخارج جانبی مربوط به تملک زمین	۳۱۰۱۹۰	

تفصیل فصول سرمایه گذاری اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (7)
فصل هفتم: سایر دارائی های تولید نشده

توضیحات	فصل هفتم - سایر دارائی های تولید نشده	۲۲۰۰۰۰
	دارائی های زیر زمینی	۲۲۰۱۰۰
	نفت و گاز	۲۲۰۱۰۱
	سایر دارائی های زیر زمینی	۲۲۰۱۰۲
	سایر دارائی های تولید شده مشهود	۲۲۰۲۰۰
	منابع زیستی	۲۲۰۲۰۱
	منابع	۲۲۰۲۰۲
	فضای الکترو مغناطیسی	۲۲۰۲۰۳
	دارائی های تولید نشده نا مشهود	۲۲۰۳۰۰
	حق امتیاز	۲۲۰۳۰۱
	حقوق ارتفاقی	۲۲۰۳۰۲
	سرقفلی	۲۲۰۳۰۳
	قرار داد اجاره و سایر قرار دادها	۲۲۰۳۰۴
	دارائی های تولید شده متفرقه	۲۲۰۴۰۰
	مطالعات مربوط به تملک دارائی های تولید شده	۲۲۰۴۸۰
	مخارج جانبی مربوط به تملک دارائی های تولید شده	۲۲۰۴۹۰
	جبران خدمت کارکنان طرح تملک دارائی های سرمایه ای	۲۲۰۹۰۰

فصل هفتم _ سایر دارائی های تولید شده

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (هزینه‌های عمرانی):

هزینه‌های عمرانی یا بودجه عمرانی مترادف است با اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای. این بخش از اعتبارات، قاعدتا مربوط به سرمایه‌گذاری دولت برای توسعه کشور است. این سرمایه‌گذاری‌ها، سرمایه‌گذاری‌هایی هستند که منطقی‌ا باید دارای توجیه اقتصادی باشند و براساس مطالعات فازهای صورت بگیرند. اما آیا در کشور ما این قاعده حاکم است یا نه جای بحث فراوان دارد که فعلا موضوع بحث نیست! تعریف تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در واقع ساخت فضاهای جدیدی است که در آینده تبدیل به سرمایه‌های ملی می‌شوند و منابع تازه‌ای برای دولت‌ها فراهم می‌آورند. این موارد می‌تواند شامل سرمایه‌گذاری برای ساخت راه یا تاسیسات ساختمانی یا سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های در توسعه زیرساخت‌های ارتباطی باشد. با توجه به اینکه طی سال‌ها در ایران توسعه مترادف ساخت‌وسازهای عمرانی بوده، این بخش از بودجه را به بودجه عمرانی می‌شناسیم.

معرفی سامانه مبادله موافقتنامه

اعتبارات تملک دارایی های

سرمایه ای (عمرانی) نظارت 4

<http://۱۹۲.۱۶۸.۱۰۰.۲۱:۸۵/>

مراتل اجرایی بودجه (۲)

۲. مرحله تفصیلی اجرای بودجه

تشخیص

انتخاب کالا یا خدمات بر اساس مفاد موافقتنامه این مرحله از اجرای بودجه بر عهده رییس دستگاه اجرایی است.

تأمین اعتبار

اختصاص تمام یا قسمتی از اعتبار برای هزینه معین این مرحله از اجرای بودجه بر عهده ذیحساب است.

تعهد

ایجاد دین بر ذمه دولت ناشی از تحویل کالا و خدمات، و اجرای قرارداد و ...

تسجیل

تعیین میزان بدهی به موجب اسناد مثبت

حواله

اجازه کتبی رییس دستگاه اجرایی به ذیحساب جهت پرداخت تعهد تأمین اعتبار شده در قبال مدارک تسجیل شده

درخواست وجه

سندی است که ذیحساب جهت پرداخت حواله های صادره از حساب های دولتی صادر می کند.

هزینه

پرداخت قطعی به اشخاص حقیقی و حقوقی طبق قوانین در برابر تعهدات انجام شده

مرا تفصیلی اجرای بودجه یا مصرف اعتبار

ماده 52 قانون مخاسبات عمومی کشور: پرداخت هزینه ها به ترتیب پس از طی

۱. تشخیص
۲. تامین اعتبار
۳. تعهد
۴. تسجیل
۵. حواله
۶. درخواست وجه
۷. هزینه

و با اعمال نظارت مالی به عمل خواهد آمد.

تشخیص:

ماده 17 قانون محاسبات عمومی کشور: تشخیص، عبارت است از تعیین و انتخاب کالا و خدمات و سایر پرداختهایی که تحصیل یا انجام آنها برای نیل به اجرای برنامه های دستگاههای اجرایی ضروری است.

ماده 53 قانون محاسبات عمومی کشور اختیار و مسئولیت **تشخیص** به عهده وزیر یا رییس موسسه و می باشد.

تبصره 1) اختیارات و مسئولیتهای موضوع این ماده حسب مورد مستقیما و بدون واسطه از طرف مقامات فوق به سایر مقامات دستگاه مربوط کالا یا بعضا **قابل تفویض** خواهد بود لکن در هیچ مورد تفویض اختیار و مسئولیت **سلب** اختیار و مسئولیت از تفویض کننده **نخواهد** کرد.

تبصره 2) در اجرای این ماده **تفویض اختیارات** و مسئولیت های مربوط به وزیر یا رییس موسسه و ذیحساب به **شخص واحد** و نیز تفویض اختیار و مسئولیت های وزیر یا رییس موسسه به ذیحساب و یا **کارکنان تحت نظر** او مجاز **نخواهد** بود.

تامین اعتبار:

ماده 18 قانون محاسبات عمومی کشور: تامین اعتبار عبارت است از اختصاص دادن تمام یا قسمتی از اعتبار مصوب برای هزینه معین. این مرحله از اجرای بودجه بر عهده ذیحساب است.

ماده 53 قانون محاسبات عمومی کشور مسئولیت تامین اعتبار و تطبیق پرداخت با قوانین و مقررات به عهده ذیحساب می باشد.

تبصره 1). اختیارات و مسئولیتهای موضوع این ماده حسب مورد مستقیماً و بدون واسطه از طرف مقامات فوق به سایر مقامات دستگاه مربوط کلاً یا بعضاً **قابل تفویض** خواهد بود لکن در هیچ مورد تفویض اختیار و مسئولیت **سلب** اختیار و مسئولیت از تفویض کننده **نخواهد** کرد.

تبصره 2). در اجرای این ماده **تفویض اختیارات** و مسئولیت های مربوط به وزیر یا رییس موسسه و ذیحساب به **شخص واحد** و نیز تفویض اختیار و مسئولیت های وزیر یا رییس موسسه به ذیحساب و یا **کارکنان تحت نظر** او مجاز **نخواهد** بود.

تعهد:

ماده 19 قانون محاسبات عمومی:

تعهد از نظر این قانون عبارت است از ایجاد دین بر ذمه دولت ناشی از:

- الف). تحویل کالا یا انجام دادن خدمت .
- ب). اجرای قراردادهایی که با رعایت مقررات منعقد شده باشد.
- ج). احکام صادر شده از مراجع قانونی و ذیصلاح .
- د). پیوستن به قراردادهای بین المللی و عضویت در سازمانها یا مجامع بین المللی با اجازه قانون .

ماده 53 قانون محاسبات عمومی کشور اختیار و مسئولیت انجام تعهد به عهده **وزیر یا رییس** موسسه می باشد.

تبصره 1). اختیارات و مسئولیتهای موضوع این ماده حسب مورد مستقیماً و بدون واسطه از طرف مقامات فوق به سایر مقامات دستگاه مربوط کلاً یا بعضاً **قابل تفویض** خواهد بود لکن در هیچ مورد تفویض اختیار و مسئولیت **سلب** اختیار و مسئولیت از تفویض کننده **نخواهد** کرد.

تبصره 2). در اجرای این ماده **تفویض اختیارات** و مسئولیت های مربوط به وزیر یا رییس موسسه و ذیحساب به **شخص واحد** و نیز تفویض اختیار و مسئولیت های وزیر یا رییس موسسه به ذیحساب و یا **کارکنان تحت نظر** او مجاز **نخواهد** بود.

تسجیل:

ماده 20 قانون محاسبات عمومی:

تسجیل عبارت است از تعیین میزان بدهی قابل پرداخت به موجب اسناد و مدارک اثبات کننده بدهی .

ماده 53 قانون محاسبات عمومی کشور اختیار و مسئولیت **تسجیل** به **عهدہ وزیر یا رییس** موسسه می باشد.

تبصرہ 1). اختیارات و مسئولیتهای موضوع این ماده حسب مورد مستقیماً و بدون واسطه از طرف مقامات فوق به سایر مقامات دستگاه مربوط کلاً یا بعضاً **قابل تفویض** خواهد بود لکن در هیچ مورد تفویض اختیار و مسئولیت **سلب** اختیار و مسئولیت از تفویض کننده **نخواهد** کرد.

تبصرہ 2). در اجرای این ماده **تفویض اختیارات** و مسئولیت های مربوط به وزیر یا رییس موسسه و ذیحساب به **شخص واحد** و نیز تفویض اختیار و مسئولیت های وزیر یا رییس موسسه به ذیحساب و یا **کارکنان تحت نظر** او مجاز **نخواهد** بود.

حواله:

ماده 21 قانون محاسبات عمومی:

حواله اجازه ای است که کتبا وسیله مقامات مجاز وزارتخانه یا موسسه دولتی و یا شرکت دولتی و یا دستگاه اجرایی محلی و یا نهادهای عمومی غیر دولتی و یا سایر دستگاههای اجرایی برای **تادیه** تعهدات و بدهیهای قابل پرداخت از محل اعتبارات مربوط به عهده ذیحساب در وجه ذینفع صادر می شود.

ماده 53 قانون محاسبات عمومی کشور اختیار و مسئولیت **حواله** به عهده وزیر یا رییس می باشد.

تبصره 1. اختیارات و مسئولیتهای موضوع این ماده حسب مورد مستقیما و بدون واسطه از طرف مقامات فوق به سایر مقامات دستگاه مربوط کلا یا بعضا **قابل تفویض** خواهد بود لکن در هیچ مورد تفویض اختیار و مسئولیت **سلب** اختیار و مسئولیت از تفویض کننده **نخواهد** کرد.

تبصره 2. در اجرای این ماده **تفویض اختیارات** و مسئولیت های مربوط به وزیر یا رییس موسسه و ذیحساب به **شخص واحد** و نیز تفویض اختیار و مسئولیت های وزیر یا رییس موسسه به ذیحساب و یا **کارکنان تحت نظر** او مجاز **نخواهد** بود.

درخواست وجه:

ماده 23 قانون محاسبات عمومی:

درخواست وجه سندی است که ذیحساب برای دریافت وجه به منظور پرداخت حواله های صادر شده موضوع ماده 21 این قانون و سایر پرداختهایی که به موجب قانون از محل وجوه متمرکز شده در خزانه **مجاز** می باشد حسب مورد از محل اعتبارات و یا وجوه مربوط عهده خزانه در مرکز و یا عهده نمایندگی خزانه در استان در وجه حساب بانکی پرداخت دستگاه اجرایی ذیربط صادر می کند.

ماده 53 قانون محاسبات عمومی کشور اختیار و مسئولیت تشخیص و انجام تعهد و تسجیل و حواله به عهده وزیر یا رییس موسسه و مسئولیت تامین اعتبار و تطبیق پرداخت با قوانین و مقررات به عهده ذیحساب می باشد.

تبصره 1). اختیارات و مسئولیتهای موضوع این ماده حسب مورد مستقیماً و بدون واسطه از طرف مقامات فوق به سایر مقامات دستگاه مربوط کلاً یا بعضاً **قابل تفویض** خواهد بود لکن در هیچ مورد تفویض اختیار و مسئولیت **سلب** اختیار و مسئولیت از تفویض کننده **نخواهد** کرد.

تبصره 2). در اجرای این ماده **تفویض اختیارات** و مسئولیت های مربوط به وزیر یا رییس موسسه و ذیحساب به **شخص واحد** و نیز تفویض اختیار و مسئولیت های وزیر یا رییس موسسه به ذیحساب و یا **کارکنان تحت نظر** او مجاز **نخواهد** بود.

پرداخت (هزینه):

ماده 23 قانون محاسبات عمومی:

هزینه عبارت از پرداختهایی است که به طور **قطعی** به ذینفع در قبال **تعهد** یا تحت عنوان **کمک** یا عناوین مشابه با رعایت قوانین و مقررات مربوط صورت می گیرد.

ماده 53 قانون محاسبات عمومی کشور اختیار و مسئولیت تشخیص و انجام تعهد و تسجیل و حواله به عهده وزیر یا رییس موسسه و مسئولیت تامین اعتبار و تطبیق پرداخت با قوانین و مقررات به عهده ذیحساب می باشد.

تبصره 1. اختیارات و مسئولیتهای موضوع این ماده حسب مورد مستقیما و بدون واسطه از طرف مقامات فوق به سایر مقامات دستگاه مربوط کلا یا بعضا **قابل تفویض** خواهد بود لکن در هیچ مورد تفویض اختیار و مسئولیت **سلب** اختیار و مسئولیت از تفویض کننده **نخواهد** کرد.

تبصره 2. در اجرای این ماده **تفویض اختیارات** و مسئولیت های مربوط به وزیر یا رییس موسسه و ذیحساب به **شخص واحد** و نیز تفویض اختیار و مسئولیت های وزیر یا رییس موسسه به ذیحساب و یا **کارکنان تحت نظر** او مجاز **نخواهد** بود.

تنخواه (1)

تنخواه گردان:

1). مبلغی است که برای تامین مخارج نقدی و جزئی تعیین می شود و در نوبت های های معین معادل وجوه مصرفی (طبق مدارک مثبت) آن را به میزان اولیه می رسانند.

2). وجهی که خزانه از محل اعتبارات مصوب به منظور ایجاد تسهیلات لازم در پرداخت هزینه های جاری و عمرانی دستگاههای اجرایی در نزد نمایندگان خزانه قرار می گیرد و دارای انواع مختلف در سطوح متفاوت هست:

الف). تنخواه گردان خزانه:

ماده 24 قانون محاسبات عمومی:

تنخواه گردان خزانه عبارت است از اعتبار بانکی در حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که به موجب قانون اجازه استفاده از آن به میزان معین در هر سال مالی برای رفع احتیاجات نقدی خزانه در همان سال به وزارت امور اقتصادی و دارایی داده می شود و منتها تا پایان سال واریز می گردد.

ب). تنخواه گردان استان:

ماده 25 قانون محاسبات عمومی.تنخواه:

گردان استان عبارت است از وجهی که خزانه از محل اعتبارات مصوب به منظور ایجاد تسهیلات لازم در پرداخت هزینه های جاری و عمرانی دستگاههای اجرایی محلی تابع نظام بودجه استانی در اختیار نمایندگان خزانه در مرکز هر استان قرار می دهد.

تنخواہ (2)

ج. تنخواہ گردان حسابداری:

مادہ 26 قانون محاسبات عمومی:

تنخواہ گردان حسابداری عبارت است از وجهی کہ خزانه و یا نمایندگی خزانه در استان از محل اعتبارات مصوب برای انجام بعضی از هزینه های سال جاری و تعهدات قابل پرداخت سالهای قبل در اختیار ذیحساب قرار می دهد تا در قبال حواله های صادر شده واریز و با صدور درخواست وجه مجددا دریافت گردد.

د. تنخواہ گردان پرداخت:

مادہ 27 قانون محاسبات عمومی:

تنخواہ گردان پرداخت عبارت است از وجهی کہ از محل تنخواہ گردان حسابداری از طرف ذیحساب با تایید وزیر یا رئیس موسسه و یا مقامات مجاز از طرف آنها برای انجام برخی از هزینه ها در اختیار واحدها و یا مامورینی کہ به موجب این قانون و آیین نامه های اجرایی آن مجاز به دریافت تنخواہ گردان هستند قرار می گیرد تا به تدریج کہ هزینه های مربوط انجام می شود اسناد هزینه تحویل و مجددا وجه دریافت دارند.

پیش پرداخت، الحساب و سپرده:

(الف). پیش پرداخت:

ماده 28 قانون محاسبات عمومی:

پیش پرداخت عبارت است از پرداختی که از محل اعتبارات مربوط بر اساس احکام و قراردادهای طبق مقررات پیش از انجام تعهد صورت می گیرد.

(ب). الحساب:

ماده 29 قانون محاسبات عمومی:

علی الحساب عبارت است از پرداختی که به منظور ادای قسمتی از تعهد با رعایت مقررات صورت می گیرد.

(ج). سپرده:

ماده 29 قانون محاسبات عمومی:

عبارت است از:

(الف). وجوهی که طبق قوانین و مقررات به منظور تامین و یا جلوگیری از تضییع حقوق دولت دریافت می گردد و استرداد و یا ضبط آن تابع شرایط مقرر در قانون و مقررات و قراردادهای مربوط است .

(ب). وجوهی که به موجب قرارها و یا احکام صادره از طرف مراجع قضایی از اشخاص حقیقی و یا حقوقی دریافت می گردد و به موجب قرارها و احکام مراجع مذکور کلا یا بعضا قابل استرداد می باشد.

(ج). وجوهی که بر اساس مقررات قانونی توسط اشخاص نزد دستگاههای دولتی به نفع اشخاص ثالث تودیع می گردد تا با رعایت مقررات مربوط به ذینفع پرداخت شود.

(تبصره). وجوهی که توسط دستگاههای دولتی به موجب مقررات تحت عنوان ودیعه و یا حق اشتراک آب و برق ، تلفن ، تلکس، گاز و نظایر آنها از اشخاص دریافت می شود از نظر این قانون سپرده تلقی نمی گردد و از هر نظر مشمول مقررات مربوط به خود می باشد.

نظارت بر اجرامی بودجه

نظارت بر اجرای بودجه (۱)

نظارت و کنترل به معنی مقایسه، ارزیابی و تعیین مغایرت بین اجرای (عملیات مالی و فعالیت ها) با آنچه قبلاً پیش بینی و در قالب موافقتنامه های متبادله توافق شده بود و آنچه قرار است در آینده حاصل شود با **تکیه** بر قوانین و مقررات و اصول حرفه ای به منظور **اصلاحات** ضروری برای جبران خسارات و یا آمادگی های مقدماتی برای آینده است.

انواع نظارت

۱. نظارت پیش از پرداخت:

شامل پیش بینی و برآورد درآمدها و اعتبارات برای هزینه ها استاین مرحله از نظارت توسط نهادهایی مثل شورای اقتصاد در مرحله تهیه پیش نویس بودجه، وزارت اقتصاد و زیر مجموعه های آن در تعیین میزان و منابع درآمدها، سازمان برنامه و بودجه و هیئت دولت در تصویب لایحه بودجه و مجلس شورای اسلامی در مرحله تصویب در آن به ایفاء نقش می پردازند. در این مرحله نظارت با اعلان خط و مشی ها و رویه های تنظیم و نرمهای محاسبه اعتبارات اعمال می شود.

نظارت بر اجرای بودجه (۲)

۲. نظارت ضمن خرج:

این مرحله از نظارت پس از ابلاغ بودجه مصوب و تنظیم و مبادله موافقتنامه و در مرحله هزینه کردن اعتبارات انجام می گیرد و اصولاً دارای ابعاد **مالی**، **عملیاتی** و **نظارت پیشرفت کار** است، بعد مالی این مرحله از نظارت به عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی است که با تعیین **ذیحساب** بعنوان نماینده خویش (طبق ماده 31 ق.م.ع.ک) و بر اساس مفاد مواد 90 و 91 ق.محاسبات عمومی کشور و سایر آن قانون به عمل می آید. این نوع نظارت عمدتاً از طریق تامین اعتبار، تطبیق پرداخت با قوانین و مقررات، درخواست وجه و در صورت لزوم واخواهی و اعلان موارد خلاف قانون به وزارت اقتصاد و دارایی و دیوان محاسبات کشور انجام می شود. انجام پیشرفت فیزیکی مطابق مواد 34 و 35 قانون برنامه و بودجه به عهده سازمان مدیریت و برنامه ریزی است.

نظارت بر اجرای بودجه (۳)

3. نظارت پس از خرج:

این مرحله از نظارت بطور غالب توسط **دیوان محاسبات** کشور، مجلس شورای اسلامی و هیأت وزیران به عمل می آید. در این مرحله از نظارت عملکرد مالی دستگاه که بصورت اطلاعات مالی در اسناد، حسابها و گزارشات منعکس شده جهت حسابرسی و رسیدگی به دیوان محاسبات تسلیم و آن دیوان در اجرای قانون دیوان محاسبات که منبعت از اصول 54، 55 قانون اساسی است به بررسی آنها می پردازد. این موارد به عمدتاً شامل رسیدگی به اسناد، حسابها و انطباق آنها با صورتحساب عملکرد دولت طبق ماده 104 ق.م.ع و بالاخره تهیه گزارش تفریغ بودجه کل کشور است که در نهایت به صورت طرح به مجلس شورای اسلامی جهت تصویب و در اختیار عموم مردم گذاشتن، تسلیم می شود.

ماده 104 ق.م.ع کشور

دیوان محاسبات کشور مکلف است (مطابق اصل 55 قانون اساسی) با بررسی حسابها و اسناد و مدارک و تطبیق با صورت حساب عملکرد سالانه بودجه کل کشور نسبت به تهیه تفریغ بودجه سالانه اقدام و هر سال گزارش تفریغ بودجه سال قبل را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم و هر نوع تخلف از مقررات این قانون را رسیدگی و به هیاتهای مستشاری ارجاع نماید.

اصل 55 قانون اساسی

دیوان محاسبات به کلیه حساب های وزارتخانه ها، مؤسسات، شرکت های دولتی و سایر دستگاه هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می کنند به ترتیبی که قانون مقرر می دارد رسیدگی یا حسابرسی می نماید که هیچ هزینه ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد. دیوان محاسبات، حسابها و اسناد و مدارک مربوطه را برابر قانون جمع اوری و گزارش تفریغ بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم می نماید. این گزارش باید در دسترس عموم گذاشته شود.

نظارت بر اجرای بودجه، نظارت قوه قضائیه

اصل یکصد و هفتاد و چهارم:

بر اساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری سازمانی به نام «سازمان بازرسی کل کشور» زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌گردد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می‌کند.

اصل سابق مصوب 1358 (قبل از بازنگری):

بر اساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حسن جریان امور و اجراء صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری سازمانی به نام «سازمان بازرسی کل کشور» زیر نظر شورای عالی قضایی تشکیل می‌گردد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون معین می‌کند.

نظارت سازمان بازرسی کل کشور

قانون سازمان بازرسی کل کشور

ماده 2). وظایف سازمان به شرح زیر می باشد:

الف). بازرسی مستمر کلیه وزارتخانه‌ها و ادارات و نیروهای نظامی و انتظامی و مؤسسات و شرکتهای دولتی و شهرداریها و مؤسسات وابسته به آنها و دفاتر اسناد رسمی و مؤسسات عام‌المنفعه و نهادهای انقلابی و سازمانهایی که تمام یا قسمتی از سرمایه یا سهام آنان متعلق به دولت است یا دولت به نحوی از انحاء بر آنها نظارت یا کمک می نماید و کلیه سازمانهایی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام آنها است بر اساس برنامه منظم.

ب). انجام بازرسی های فوق العاده بر حسب دستور شورای عالی قضایی و یا به درخواست کمیسیون اصل 90 قانون اساسی مجلس شورای اسلامی و یا بنا به تقاضای وزیر یا مسئول دستگاههای اجرایی ذیربط و یا هر مورد دیگری که به نظر رئیس سازمان و شورای عالی قضایی ضروری تشخیص داده شود.

ج). اعلام موارد تخلف و نارساییها و سوء جریانات اداری و مالی در خصوص وزارتخانه‌ها و نهادهای انقلابی (که فهرست آنها به تصویب هیأت وزیران می رسد) به نخست وزیر و در خصوص مؤسسات و شرکتهای دولتی و وابسته به دولت به وزیر وزارتخانه ذیربط و در خصوص شهرداریها و مؤسسات وابسته به آنها به وزیر کشور و در خصوص ادارات و سازمانهای تابعه و واحدهای مربوط دادگستری به شورای عالی قضایی و در خصوص مؤسسات غیر دولتی کمک بگیر از دولت به وزارت امور اقتصادی و دارایی.

تبصره). در بازرسی هایی که به دنبال شکایت انجام می گیرد یک نسخه از گزارش مبنی بر تشخیص تخلف، توسط سازمان به دیوان عدالت اداری ارسال می گردد.

نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام بر بودجه

بر اساس ابلاغ سیاست های کلی اصل 44 قانون اساسی ج.ا.ا توسط مقام معظم رهبری در مراحل چهار گانه زیر با ارائه گزارش های نظارتی به وظایف نظارتی خودش عمل می کند.

الف. تدوین سیاست های کلی بودجه،

ب. نظارت بر حسن اجرای بودجه،

ج. حل اختلاف میان مجلس و شورای نگهبان در مسایل بودجه و

د. ارائه ی مشاوره به مقام معظم رهبری.

تفریح بودجه

تعارف تفریح بودجه

تعارف متعددی برای تفریح بودجه انجام شده است از جمله

- (1). تفریح بودجه، نتیجه نهایی نظارت بعد از خرج است.
- (2). تفریح بودجه، یک نوع حسابرسی کلی عملیات مالی دولت است.
- (3). تفریح بودجه، نشانگر درجه تطبیق یا عدم تطابق عملیات انجام شده توسط دولت بر مبنای محاسبات پیش‌بینی شده است.
- (4). تفریح بودجه، نظارت قوه مقننه نسبت به دخل و خرج کشور است.
- (5). تفریح بودجه، بررسی سرنوشت هر ریال در آمد کشور در مجرای است که برای خرج آن پیش بینی شده است.

اما تعریف عملیاتی تفریح بودجه:

«تفریح بودجه به فرآیند **تسویه** بودجه از طریق تطبیق اطلاعات صورت حساب عملکرد تهیه شده توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی با اطلاعات تهیه شده توسط دیوان محاسبات کشور و تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از آن اطلاق می‌شود.» بنابراین تعریف، گزارش تفریح بودجه به صورت عملیاتی عبارت است از:

گزارش یافته‌های ناشی از فرآیند **تسویه** بودجه و **نظرات** دیوان محاسبات کشور در خصوص **اجرای** بودجه.

مسئله قانونی تفریح بودجه

در اصل 55 قانون اساسی آمده است که دیوان محاسبات، حساب‌ها و اسناد و مدارک مربوط را برابر قانون جمع‌آوری و گزارش تفریح بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تحویل می‌دهد. این گزارش باید در دسترس عموم گذاشته شود. به موجب این اصل، تهیه گزارش تفریح بودجه به عهده دیوان محاسبات کشور است.

قبل از انقلاب و تصویب قانون اساسی در 1357 تفریح بودجه در قانون اساسی **جایگاهی** نداشت و وزارت دارایی **مکلف** بود لایحه تفریح بودجه هر سال مالی را تا پایان آذر ماه سال بعد تهیه و به دیوان ارسال کند. دیوان نیز مکلف بود ظرف **سه ماه** لایحه مزبور را رسیدگی کرده و عین لایحه را همراه نظرات خود به دارایی برگرداند تا وزارت مزبور ظرف یک ماه؛ لایحه تفریح بودجه را به مجلس شورای ملی تقدیم کند. پس از آن و محاسبات یک دوره مالی تسویه و تفریح می‌شد. اولین لایحه تفریح بودجه در سال 1336 و آخرین آن مربوط به 1352 است. به دلیل بروز مشکلاتی از قبیل:

- ✓ عدم تهیه حساب نهایی در بسیاری از وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی،
 - ✓ عدم تهیه ترازنامه و حساب سود و زیان در شرکتهای دولتی،
 - ✓ عدم آگاهی و یا بی‌توجهی به قوانین و مقررات مالی و اهمیت و ارزش آن،
 - ✓ انتخاب برخی افراد غیر متخصص و با مدیریت ضعیف در رأس برخی از دستگاههای اجرایی و ذی حسابی‌ها،
 - ✓ گماردن افراد ناوارد در کادر مالی ذیحساب که عملاً قادر به انجام کارهای روزمره نبودند،
 - ✓ کمبود کادر دیوان محاسبات در جهت رسیدگی سریع به حسابها و عدم تهیه و تصویب قانون بودجه کل کشور به صورت برنامه‌ای و منظم که نهایتاً تهیه تفریح بودجه.
- قانون تفریح بودجه، پس از انقلاب در تاریخ 22/4/65 و آیین نامه اجرایی آن در تاریخ 13/2/66 تصویب شد.

اهداف تفریح بودجه

- (1). کنترل دقیق اعتبارات اعطائی به دستگاههای اجرائی نسبت به هزینه های انجام شده
- (2). دریافت مفصلا حساب از مجلس توسط دولت برای سال بودجه مورد عمل
- (3). استفاده در برنامه ریزی های آینده
- (4). شناخت کامل نسبت به دستگاه بودجه ای و مدیریت دستگاهها و در صورت لزوم جابجائی عمده و اساسی در اعتبارات امور، فصل و برنامه
- (5). شناخت کارآیی دستگاهها در رابطه با عملیات اجرائی و مقایسه آن با اعتبارت مصرف شده
- (6). انطباق و مقایسه هزینه ها و درآمدها با سیاست ها و اهداف پیش بینی شده در کشور
- (7). شناخت کامل مدیریت ها در دستگاههای اجرایی، کمبودها و یافتن لزوم جابجائی و چگونگی ارائه خدمات توسط دستگاهها و شناسائی نقاط ضعف و قدرت مجریان امور
- (8). شناختن تداخل وظایف دستگاههایی که کارهای مشابهی را انجام می دهند و انعکاس آن به مراجع ذیربط جهت تصمیم گیری
- (9). تحویل کار به افراد متخصص و کاردان
- (10). مجلس شورای اسلامی با ملاحظه گزارش تفریح بودجه توسط دیوان محاسبات، باید مطمئن شود که وجوهی را که طبق قانون بودجه در اختیار دستگاههای دولتی قرار می دهد، به نحو مطلوب مصرف شده است.

اهداف تفریح بودجه

- (1). کنترل دقیق اعتبارات اعطائی به دستگاههای اجرائی نسبت به هزینه های انجام شده
- (2). دریافت مفصلا حساب از مجلس توسط دولت برای سال بودجه مورد عمل
- (3). استفاده در برنامه ریزی های آینده
- (4). شناخت کامل نسبت به دستگاه بودجه ای و مدیریت دستگاهها و در صورت لزوم جابجائی عمده و اساسی در اعتبارات امور، فصل و برنامه
- (5). شناخت کارآیی دستگاهها در رابطه با عملیات اجرائی و مقایسه آن با اعتبارت مصرف شده
- (6). انطباق و مقایسه هزینه ها و درآمدها با سیاست ها و اهداف پیش بینی شده در کشور
- (7). شناخت کامل مدیریت ها در دستگاههای اجرایی، کمبودها و یافتن لزوم جابجائی و چگونگی ارائه خدمات توسط دستگاهها و شناسائی نقاط ضعف و قدرت مجریان امور
- (8). شناختن تداخل وظایف دستگاههایی که کارهای مشابهی را انجام می دهند و انعکاس آن به مراجع ذیربط جهت تصمیم گیری
- (9). تحویل کار به افراد متخصص و کاردان
- (10). مجلس شورای اسلامی با ملاحظه گزارش تفریح بودجه توسط دیوان محاسبات، باید مطمئن شود که وجوهی را که طبق قانون بودجه در اختیار دستگاههای دولتی قرار می دهد، به نحو مطلوب مصرف شده است.

ساختار گزارش تفریح بودجه (۱)

گزارش تفریح بودجه کل کشور در چندین جلد تهیه می‌شود و شامل قسمت‌های زیر است:

1. گزارش تفریح تبصره‌های قانون بودجه کل کشور
2. گزارش تفریح قسمت‌های مختلف قانون بودجه
3. گزارش تفریح بودجه دستگاهی به تفکیک سازمان‌های اصلی و دستگاههای تابعه و وزارتخانه‌ها

در گزارش تفریح بودجه دستگاهی، عملکرد دستگاههای اجرایی استفاده کننده از بودجه کل کشور به تفکیک مورد **مذاقه** قرار می‌گیرد و ضمن تبیین میزان توفیق دستگاههای مزبور در دستیابی به اهداف بودجه‌ای (در قالب آمار، اطلاعات، جداول و نمودارها)، گزارش‌های حسابرسی مرتبط با هر دستگاه که در آن موارد **واخواهی** و یا اظهار نظر و پیشنهاد با اهمیتی وجود داشته باشد، به عنوان معیار سنجش عملکرد آورده شده است.

مباحث مندرج در گزارش تفریح هر دستگاه از بخشهای زیر تشکیل شده است

الف. مقدمه، اهداف و وظایف سازمان اصلی

ب. گزارش تفریح تبصره‌های خاص سازمان اصلی

منظور از تبصره‌های خاص، تبصره‌هایی است که در آن عنوان دستگاه اصلی و یا دستگاههای زیر مجموعه ذکر شده باشد.

پ. گزارش تفریح دریافته‌ها و گزارشهای حسابرسی موجود، شامل اطلاعات تفریح دریافته‌ها و گزارش‌های حسابرسی است.

ساختار گزارش تفریح بودجه (۲)

ت). گزارش تفریح اعتبارات و گزارشات حسابرسی موجود، شامل اطلاعات تفریح اعتبارات و گزارش‌های حسابرسی است.

ث). گزارش تفریح اقلام سنواتی و گزارشات حسابرسی موجود، شامل اطلاعات تفریح اقلام سنواتی و گزارش‌های حسابرسی.

ج). گزارش تفریح بودجه شرکت‌ها و گزارشات حسابرسی، شامل اطلاعات تفریح بودجه شرکت‌ها در قالب جداول خلاصه وضعیت بودجه و منابع و مصارف و گزارش‌های حسابرسی

چ). سایر موارد در قالب تحلیل‌های آماری، نمودارها و ...

گزارش تفریح بودجه استانی

از سال 1378 و به منظور ارائه تفصیلی‌تر اطلاعات تفریح بودجه، گزارش تفریح بودجه به صورت استانی نیز در دستور کار دیوان محاسبات کشور قرار گرفت و برای اولین بار در همان سال گزارش تفریح بودجه سال 1376 به صورت استانی تهیه شد و در سالهای بعد نیز این روند به طور پیوسته ادامه یافت.

مشکلات و ننگ‌های

بودجه ریزی

مشکلات و شکناهای بودجه ریزی (۱)

مشکلات متعددی در نظام بودجه ریزی کشور وجود دارد، متأسفانه باید گفت بیشتر مدیریتی و سیاستی هستند که بنده **دوست** ندارم آن به آنها به پردازم.

ولی چند مورد را که بیشتر ساختاری هستند اینجا ذکر می‌کنم. البته لازم می‌دانم قبل از هرچیز عنوان کنم بخش عظم آن به شرایط حاکم بر اوضاع اقتصادی، اجتماعی و... خارج از ید مسئولین هست.

1. عدم وجود ارتباط عملیات **اجرایی** دولت با سیاست، ها و هدفهای قانونی با تعریف بودجه بر اساس ماده 1 ق.م.ع.ک (بودجه کل کشور برنامه‌ی مالی یک ساله دولت است که **درآمدها** و سایر منابع تامین اعتبار را پیش‌بینی می‌کند و هزینه‌های انجام عملیاتی را که منجر به تحقق سیاست‌ها و هدفهای قانونی می‌شود، برآورد می‌کند. **این تعریف**، بودجه کل کشور را شامل **بودجه‌ی عمومی دولت**، بودجه شرکت‌ها و بانک‌های دولتی و بودجه‌ی سایر موسسه‌های وابسته به دولت می‌داند) براساس این تعریف حدود اختیار و دخالت دولت در بودجه مشخص نیست و لذا هر گونه عدم تحقق اهداف و سیاست‌گذاری‌ها قابل پیگیری و شناسایی نبوده ضمانت اجرایی اسناد بودجه‌ای و بودجه ریزی را که از عمده مشکلات اجرای بودجه در کشور هست را غیر ممکن و قابل توجیه می‌کند.

2. عدم وجود ساز و گار و معیارهای مشخص برای ارزیابی و سنجش میزان تحقق اهداف، پیش‌بینی‌ها براساس خط و مشیهای، تعیین و تصویب شده،

مشکلات و شکنناهای بودجه ریزی (۲)

3. عدم مشخص بودن حدود ماموریت و قلمرو اجرایی دولت براساس ساختارهای سیاستی و حاکمیتی در اجرای عملیات و فعالیت های اقتصادی و اجتماعی بر اساس سند بودجه

4. منتهی شدن تمام فعالیت های بودجه نویسی و بودجه به تنظیم و تصویب سندی تحت عنوان قانون بودجه و عدم فراهم نمودن ضمانت های اجرایی و پیگیری های و نظارتی مستمر و قاطعانه از تحقق سند فوق از مراجع ذیربط حین اجرای بودجه (مجلس برای خودش سازمانی (دیوانی) تشکیل داد برای نظارت بعد از خرج)

5. عدم توجه به فرایند بررسی و تحلیل کارکرد مدیریت بخش عمومی، انتخاب منابع و انجام هزینه کرد نهفته در سندی به نام قانونی بودجه،

6. نبود نظام نظارتی پویا و مستمر برای سنجش عملکرد فعالیت های بخشی عمومی، جهت بهینه سازی تصمیمات آتی در این ارتباط (به دلیل فقدان چنین نظامی سند بودجه سال بعد منقطع از نتایج و دستاوردهای عملکردی سندبودجه سنواتی گذشته تنظیم و تصویب می شود)

مشکلات و شکناهای بودجه ریزی (۳)

(7). نبود حلقه ارتباطی مناسب اطلاعاتی بین رأس و قاعده هرم تهیه و تصویب سند بودجه (تصمیم گیری همیشه از بالا به پایین بوده و از نظرات دستگاههای مجری استفاده مناسب و در خور توجهی نمی شود) چون آن حلقه ارتباطی وجود ندارد.

(8). عدم توجه به جنبه های نرم افزاری حاکم بر برنامه و بودجه. هر لایحه و قانون برنامه و بودجه دارای جنبه های دو گانه سخت افزاری و نرم افزاری مخصوص بخود هستند. در ایران به جنبه های سخت افزاری آن توجه بیش از حد می شود از ساختار سازمانی مختلف در مراحل مختلف تهیه و تصویب بودجه تا اسناد مکتوب و تصویب قانون به عنوان سند فیزیکی آن اما خیلی کم به نرم افزاری آنها از جمله اطلاعات حقوقی، اطلاعات مدیریتی، اطلاعات اقتصادی، اطلاعات مالی و اطلاعات تشکیلاتی توجه می شود. نمونه بازار این مسئله اختلاف دیرینه ای است بین سازمان برنامه وقت و وزارت امور اقتصادی و دارایی مسائل حل نشده ای وجود دارد که حل نشدن آن تاکنون و بی توجهی به جنبه های نرم افزاری بودجه باعث شده که لوایح و قوانین بودجه ملامت از اطلاعات غلط باشد.

(9). نگاه ابزاری و کوتاه مدت صرف به برنامه و بودجه و فقدان نگاه استراتژیک به معنای واقعی کلمه به مسایل برنامه ریزی و بودجه ریزی (یکی از آن مسایل سیاسی که عرض کردم)

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ
عَمَلًا (٧)

در حقیقت ما آنچه را که بر زمین است زیوری برای آن
قرار دادیم تا آنان را بیازماییم که کدام يك از ایشان
نیکوکارترند. الكهف (٧)